

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΧΑΛΙΛΙ ΓΙΟΥΡΤΖΙΝΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:
«ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ
ΤΩΝ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ »

ΠΥΡΓΟΣ 2018

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγικά.....	5
II. Ιστορική αναδρομή ίδρυσης ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών στην Ελλάδα.....	6
α) Η ραδιοφωνία στην Ελλάδα.....	6
β) Η τηλεόραση στην Ελλάδα.....	11
III. Ιστορική αναδρομή για το νομικό καθεστώς της αδειοδότησης ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών.....	15
α) Συνταγματική και νομοθετική κατοχύρωση των ραδιοφωνικών σταθμών.....	15
β) Συνταγματική και νομοθετική κατοχύρωση των τηλεοπτικών σταθμών.....	18
IV. Ισχύον νομικό καθεστώς.....	29
α) Συνταγματική κατοχύρωση της ραδιοτηλεόρασης.....	29
β) Ισχύον νομικό καθεστώς αδειοδότησης ραδιοφωνικών σταθμών.....	33
γ) Ισχύον νομικό καθεστώς αδειοδότησης τηλεοπτικών σταθμών.....	38
δ) Συνδρομητική ραδιοφωνία και τηλεόραση.....	48
V. Επίκαιρα θέματα.....	54
α) Η αντισυνταγματικότητα του μεταβατικού καθεστώτος προσωρινής αδειοδότησης παρανόμως λειτουργούντων ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών.....	54
β) Ο νέος νόμος υπ' αριθμ. 4512/2018 περί αδειοδότησης ραδιοφωνικών σταθμών.....	57
γ) Η ερμηνεία περί συνταγματικότητας του νόμου υπ' αριθμ. 4339/2015 για την αδειοδότηση τηλεοπτικών σταθμών.....	60
V. Επίλογος:.....	64
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	66

I. Εισαγωγικά

Η παρούσα εργασία με θέμα «Νομικό καθεστώς για την αδειοδότηση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών» αποτελεί μια μελέτη του νομοθετικού πλαισίου που έχει οριστεί από την Πολιτεία για τη νόμιμη λειτουργία ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών στη χώρα μας και έχει απασχολήσει ιδιαίτερα την τελευταία περίοδο την κοινή γνώμη.

ABSTRACT

The present work on "Legal Status for Radio and Television Licensing" is a study of the legal framework set by the State for the legal operation of **radio** and television stations in our country and has been particularly interested in the public opinion

Περίληψη Κεφαλαίων

Στο πρώτο μέρος πραγματοποιείται μία ανασκόπηση στην ιστορία της ίδρυσης και λειτουργίας των δύο αυτών μέσων μαζικής ενημέρωσης, ήτοι του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης στη χώρα μας. Η απαρχή ύπαρξής τους αποκλειστικά σε πειραματικό στάδιο από την Πολιτεία και η πορεία προς την παροχή δικαιωμάτων και προς ιδιώτες για την ίδρυση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών, είναι τα κύρια σημεία που επικεντρωθήκαμε.

Στο δεύτερο μέρος αναφερόμαστε στο νομικό καθεστώς που περιβάλλει την ίδρυση και λειτουργία των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών στη χώρα μας. Περιγράφονται αναλυτικά οι νομοθετικές ρυθμίσεις που τους περιέβαλλαν με το πέρας του χρόνου και αναλύεται περαιτέρω η συνταγματική τους κατοχύρωση στην χώρα μας.

Το τρίτο μέρος πραγματεύεται την ισχύουσα νομική κατάσταση που περιβάλλει την αδειοδότηση των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών στη χώρα μας. Η συνταγματική τους κατοχύρωση με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001 αναλύεται. Αναφερόμαστε επίσης στους νόμους που ισχύουν για τους ήδη λειτουργούντες σταθμούς ραδιοφωνίας και τηλεόρασης.

Στο τέταρτο μέρος αναλύουμε την παρούσα κατάσταση στη χώρα μας. Η συνταγματική και νομοθετική κατοχύρωση των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών, όπως έχει διαμορφωθεί με το πέρασ του χρόνου, και «εφαρμόζεται» πλέον. Επίσης αναφερόμαστε και στην υπηρεσία της συνδρομητικής τηλεόρασης και ραδιοφωνία και τη νομική βάση που τη διέπει.

II. Ιστορική αναδρομή ίδρυσης ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών στην Ελλάδα

α) Η ραδιοφωνία στην Ελλάδα

Η ετυμολογία της λέξης ραδιόφωνο είναι από το αρχαίο ελληνικό επίθεμα «ράδιο» και τη λέξη «φωνή». Σύμφωνα και με το Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, (2008) η λέξη ραδιόφωνο σημαίνει τη συσκευή για τη λήψη ερτζιανών κυμάτων και τη μετατροπή τους σε ήχο και γενικά το δέκτη και πομπό της συσκευής. Αποτελεί μία συσκευή που μπορεί και μετατρέπει τα σήματα αυτά σε ήχο, αποκωδικοποιώντας τα, με αποτέλεσμα να λαμβάνουμε εμείς στις συσκευές μας τις εκπομπές των ραδιοφωνικών σταθμών.

Μέσω ραδιοκυμάτων μεταδόθηκε για πρώτη φορά φωνή και ήχος το 1906, και από τότε το ραδιόφωνο έχει συντελέσει στη διαμόρφωση της κοινωνίας, της οικονομίας και του ανθρώπινου πολιτισμού (Η εξέλιξη ραδιοφώνου, 2015).

Στην Ελλάδα από τη δεκαετία του 1920 και έπειτα έγιναν οι πρώτες προσπάθειες εγκατάστασης ραδιοφωνικών πομπών πειραματικά κυρίως από ιδιώτες αλλά και από δημόσιους φορείς. Το 1922, ο καθηγητής Κώστας Πετρόπουλος, που δίδασκε Φυσική στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών πραγματοποίησε τα πρώτα πειράματα ραδιοφωνίας και διαφώτισε την κοινή γνώμη περί αυτής. Το Ελληνικό κοινό ενημερώνεται και ουσιαστικά την εποχή αυτή, αφυπνίζεται το ραδιοφωνικό του ενδιαφέρον. Άλλος υποκινητής του ραδιοφώνου ήταν και ο φοιτητής Στέφανος Ελευθερίου (Βασιλάκη, χ.η.· Πλέχοβα, 2002· Χατζηλαζάρου, 2010).

Από το 1926 και μετά αρχίζει να διαδίδεται η χρήση ραδιοφώνου, καθώς ήταν ιδιαίτερα φτηνό. Η εδραίωση του ραδιοφώνου έρχεται μετά το 1930, όπου σ' αυτή την περίοδο δημιουργείται το καλά οργανωμένο δίκτυο σταθμών (κρατικών και ιδιωτικών) τόσο στην Αμερική όσο και στην Ευρώπη (Καραπάτη, 2016).

Τελικά ο πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός στην Ελλάδα, άρχισε να λειτουργεί και εξέπεμψε σήμα από τη Θεσσαλονίκη με ιδρυτή της τον κ. Τσιγγιρίδη Χρήστο, που ήταν ραδιοηλεκτρολόγος στις 25 Μαρτίου του 1928. Οι ακροατές του ήταν μόλις δύο εις τον αριθμό, ένας στην πλατεία Ιπποδρομίου και ο άλλος σε αγγλικό καράβι, που βρισκόταν στο λιμάνι (Βασιλάκη, χ.η.· Γιαϊτσης, & Μπαρμπούτης, 2001· Ζαχαρόπουλος, 2015· Λιόσης, 2016· Πλειός, 2005).

Το 1929 δημιούργησε το δικό του σταθμό που μετέδιδε πρόγραμμα στο πλαίσιο της διοργάνωσης της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης και μάλιστα συνεργάστηκε και με την εφημερίδα «Μακεδονία» (Κούσιου, 2018· Πλέχοβα, 2002· Ρήγου, 2010). Ο σταθμός αυτός αποτέλεσε τον πρώτο που λειτούργησε σε ολόκληρα τα Βαλκάνια αλλά αργότερα και κυρίως επί της περιόδου της Κατοχής αντιμετωπίστηκε με καχυποψία και υποχρεώθηκε να μεταδίδει μόνο αρεστά προγράμματα και ειδήσεις στους Γερμανούς (Βασιλάκη, χ.η.· Κάρτερ, 2004· Χαιρετάκης, 2014).

Η Πολιτεία πραγματοποίησε τις δικές της προσπάθειες για ίδρυση ραδιοφωνικού σταθμού, ήδη από το 1929, χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα, ενώ το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου, υποβοηθούμενη και από τη Γερμανία, ίδρυσε το 1936 την Υπηρεσία Ραδιοφωνικών Εκπομπών (Λιόσης, 2016· Πλέχοβα, 2002· Ρήγου, 2010).

Ο πρώτος εθνικός και δημόσιος ραδιοφωνικός σταθμός ιδρύθηκε στις 25 Μαρτίου του 1938 στην Αθήνα και λειτούργησε σε κανονικό πρόγραμμα από τις 21 Μαΐου της ίδιας χρονιάς (Βασιλάκη, χ.η. Γιαϊτσης, & Μπαρμπούτης, 2001· Κάρτερ, 2004).

Την ευθύνη λειτουργίας του είχε το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ.), που ιδρύθηκε το 1945 με την Συντακτική Πράξη υπ' αριθμ. 54/1945 και τίτλο «Περί ιδρύσεως Εθνικού Ίδρύματος Ραδιοφωνίας», με την οποία οριζόταν στο άρθρο 11 *«Συνιστάται εν Αθήναις αυτόνομος οργανισμός αποτελών νομικόν πρόσωπο δημοσίου δικαίου υπό τον τίτλον 'Εθνικόν Ίδρυμα Ραδιοφωνίας' 2. Το ίδρυμα τελεί υπό τον έλεγχο του Κράτους, του μεν υφυπουργού Τύπου και Πληροφοριών ασκούντος γενικήν εποπτείαν νομιμότητος, του δε υπουργού ΤΤΤ έχοντος την τεχνικήν εποπτείαν κατά τα ειδικώτερον δια του παρόντος οριζόμενα. Αρθρ. 2.1. Εις το Εθνικόν Ίδρυμα Ραδιοφωνίας ανατίθεται η αποκλειστική εκμετάλλευσις και λειτουργία των ραδιοφωνικών σταθμών εν Ελλάδι, η συντήρησις και επισκευή αυτών και η εγκατάστασις εν Αθήναις η αλλαχού της Ελλάδος των σταθμών ραδιοφωνίας η τηλεοράσεως η άλλης τινός ραδιοηλεκτρικής εφαρμογής κοινής ωφελείας και κλήσεως αναφερομένης εις τους σκοπούς της ραδιοφωνίας»*. Με αυτήν λοιπόν ιδρύθηκε ο νέος αυτός Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου που υπάχθηκε υπό τον έλεγχο του τότε Υπουργείου Τύπου (Κυπριώτη, 2012· Πετμεζάς, 2008).

Ο δημόσιος αυτός ραδιοφωνικός σταθμός εγκαινιάστηκε από τον τότε βασιλιά Γεώργιο Β' και αργότερα χρησιμοποιήθηκε κυρίως για την προπαγάνδα του μεταξικού καθεστώτος, το οποίο μάλιστα προχώρησε και στη δωρεά συσκευών ραδιοφώνου σε απομακρυσμένες περιοχές (Πλειός, 2005· Χαιρετάκης, 2014).

Τα «ηρωικά χρόνια της ραδιοφωνίας» διαδραματίστηκαν κατά τη διάρκεια της κατοχής και πιο συγκεκριμένα την Κυριακή 27 Απριλίου 1941, οπότε ο Ραδιοφωνικός Σταθμός Αθηνών, που λειτουργούσε από τον Οκτώβριο του 1940, εξέπεμψε το τελευταίο του μήνυμα. Ο πομπός του στα Νέα Λιόσια καταστράφηκε από τα γερμανικά στρατεύματα, με αποτέλεσμα και την ημέρα της απελευθέρωσης να μην μπορέσει να μεταδώσει. Μετέπειτα χρησιμοποιήθηκε ο ραδιοφωνικός πομπός *telefunken* του Πανεπιστημίου Αθηνών, που υπήρχε για τις ανάγκες των εργαστηρίων Φυσικής (Βασιλάκη, χ.η.· Λιόσης, 2016· Χατζηλαζάρου, 2010).

Στα τέλη της δεκαετίας του 1940 το ραδιόφωνο απέκτησε το βασικό ανταγωνιστή του, την τηλεόραση που παρείχε και εικόνα. Η ακροαματικότητα του παρουσίασε κατακόρυφη πτώση και τελικά καθιερώθηκε ως αποκλειστικά ψυχαγωγικό μέσο με μουσική (Βασιλάκη, χ.η.).

Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας, σημειώθηκε η απαρχή της ίδρυσης νέων ραδιοφωνικών σταθμών σε διάφορες πόλεις, οι οποίοι ελέγχονταν στενά όμως από το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Χαιρετάκης, 2014). Μάλιστα ίδρυσε και ψυχαγωγικό σταθμό στην Θεσσαλονίκη, το αποκαλούμενο «Δεύτερο Πρόγραμμα» το 1952 και το 1954 το «Τρίτο Πρόγραμμα» (Κλειαμάκη, & Ζώντου, 2006). Το «Τρίτο Πρόγραμμα» αποτέλεσε ένα διαφορετικό μοντέλο ραδιοφώνου, το οποίο είχε ως Διευθυντή το Μάνο Χατζιδάκι, και προσέδιδε μία πολιτιστική διάσταση, παρέχοντας ταυτόχρονα και ποιοτικό πρόγραμμα με απήχηση στο κοινό (Βασιλάκη, χ.η.· Κατσούδας, 1985).

Εμφανίστηκαν επίσης και αρκετοί στρατιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί, οι οποίοι τελούσαν υπό τη δικαιοδοσία των ενόπλων δυνάμεων (Πλέχοβα, 2002). Το 1948 λειτούργησε ο «Σταθμός των Ενόπλων Δυνάμεων» και λίγο αργότερα, κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, «η Φωνή της Αλήθειας» (Κομνηνού, 2001). Υπεύθυνο για την επίβλεψή τους ήταν το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας και όχι το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Δουλκέρη, 1979· Λιόσης, 2016).

Το ραδιόφωνο αποτέλεσε για χρόνια τη βασική πηγή ενημέρωσης μετά τις εφημερίδες και έτσι από το 1970 και έπειτα, εμφανίστηκαν οι «πειρατικοί» ερασιτεχνικοί σταθμοί με ποικιλία προγραμμάτων, κυρίως με στόχο την αντίδρασή τους στο μονοπώλιο του μοναδικού κρατικού ραδιοφωνικού σταθμού (Βασιλάκη, χ.η.· Ρήγου, 2010· Χαιρετάκης, 2014). Χρησιμοποιούσαν κατά κόρον τα μεσαία κύματα και ήταν μικρής εμβέλειας, ενώ αργότερα επεκτάθηκαν και στα fm (Λιόσης, 2016· Μπαρμπούτης, 2001).

Αν και ο αριθμός τους έφτασε μέχρι και τις δέκα χιλιάδες, ο νόμος υπ' αριθμ. 1244/1972 με τίτλο «Περί λειτουργίας Ερασιτεχνικών και Πειραματικών Σταθμών Ασυρμάτου, Ειδικών Ραδιοδικτύων και ίδρύσεως Υπηρεσίας Ελέγχου Ραδιοεκπομπών» επέβαλε σε αυτούς βαρύτατα

πρόστιμα, καθώς λειτουργούσαν χωρίς άδεια. Παρά το τόσο ουσιώδες ανάχωμα όμως, το πλήθος τους όλο και αυξανόταν και μάλιστα κατά τη δεκαετία του 1980 εμφανίστηκαν ακόμα και φοιτητικοί αλλά και με πολιτικό περιεχόμενο (Μπαμπούτης, 2001· Ρήγου, 2010).

Αξιοσημείωτη να αναφερθεί και η ίδρυση ραδιοφωνικού σταθμού από τους φοιτητές που έλαβαν μέρος στην εξέγερση του Πολυτεχνείου κατά της Χούντας το 1973.

Το 1987 πλέον επιτράπηκε η ίδρυση δημοτικών αλλά και ιδιωτικών σταθμών, με αποτέλεσμα την απόληξη του φαινομένου των ραδιοπειρατών και την εκρηκτική αύξηση του αριθμού των νόμιμων πλέον ραδιοφωνικών σταθμών σε ελάχιστο χρόνο και την επικράτησή τους έναντι των κρατικών. Ο πρώτος που ιδρύθηκε ήταν ο «Αθήνα 9.84» στις 31 Μαΐου 1987 και ακολούθησε το «Κανάλι 1» στις 26 Ιουνίου 1987 και αυτός στην Αθήνα, ενώ τον Σεπτέμβριο λειτούργησε ο «FM100» στη Θεσσαλονίκη (Ζαχαρόπουλος, 2001· Κλειμακή, & Ζώντου, 2006).

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο Χατζηλαζάρου (2010) «Ο απόηχος των «πειρατών» ήταν αυτός που άνοιξε τον δρόμο στην «Ελεύθερη ραδιοφωνία», όπως ονομαζόταν στην αρχή μέχρι που διαπιστώθηκε ότι ο τίτλος δεν της ταίριαζε και μετατράπηκε σε «ιδιωτική ραδιοφωνία».

Μάλιστα η Ελληνική νομοθεσία εκσυγχρονίστηκε και συντάχθηκε με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οπότε εκδόθηκε ο νόμος 1730/1987, με τον οποίο ιδρύθηκε Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου για την δημόσια ραδιοφωνία και τηλεόραση, η λεγόμενη «Ε.Ρ.Τ. Α.Ε.» (Βαμβακάς, & Παναγιωτόπουλος, 2014· Σύντομη ιστορία του ραδιοφώνου, 2015).

Τα τελευταία χρόνια μεγάλη άνθηση γνωρίζει το διαδικτυακό ραδιόφωνο, κυρίως για οικονομικούς λόγους αλλά και ως επαγγελματική διέξοδος των εργαζομένων από ραδιοφωνικούς σταθμούς που έκλεισαν.

Στον 20ο αιώνα πλέον ευρείας χρήσης είναι οι ψηφιακές συσκευές αναπαραγωγής και τα κινητά τηλέφωνα, στα οποία έχει ενσωματωθεί το ραδιόφωνο. Η εφαρμογή του ραδιοφώνου θεωρείται πλέον διαχρονική και είναι από τις πρώτες που εμπεριέχεται σε όλες τις «έξυπνες» συσκευές όπως είναι τα laptop και τα tablet (Η εξέλιξη του ραδιοφώνου, 2015).

β) Η τηλεόραση στην Ελλάδα

Η ετυμολογία της λέξης τηλεόραση είναι από το αρχαίο ελληνικό επίθεμα «τηλε», που σημαίνει μακριά και τη λέξη «όραση». Σύμφωνα και με το Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, (2008) η λέξη τηλεόραση ορίζεται ως α) το σύνολο των τεχνικών μέσων που επιτρέπουν τη μετάδοση κινούμενων εικόνων και ήχου, με τη βοήθεια ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων και β) τα τεχνικά μέσα και για το ανθρώπινο δυναμικό που χρησιμοποιείται για την κατάρτιση, τη δημιουργία και την παρουσίαση των προγραμμάτων της τηλεόρασης.

Αποτελεί ένα από τα κυριότερα μέσα μαζικής επικοινωνίας και ένα σύστημα τηλεπικοινωνίας, που χρησιμεύει στη μετάδοση και λήψη κινούμενων εικόνων και ήχου εξ αποστάσεως. Από τα τέλη του 1920 γινόταν πειράματα με τη χρήση της αλλά διαδόθηκε πολύ αργότερα στους πολίτες. Μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, άρχισε η ασπρόμαυρη τηλεόραση να μεταδίδει στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής με το κανάλι «NBC» και στην Μεγάλη Βρετανία με το κανάλι «BBC», τα οποία άρχισαν να διαδίδονται και να γίνονται δημοφιλή στο ευρύ κοινό (Βαλούκος, 2008).

Οι πρώτες προσπάθειες για μετάδοση τηλεοπτικής εικόνας στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκαν με κάποιες πειραματικές εκπομπές προς το τέλος της δεκαετίας του 1950, καθώς η ελληνική κοινωνία στον απόηχο του πολέμου και του εμφυλίου, θεωρούσε την νέα αυτή τεχνολογία ιδιαίτερα δυσβάσταχτη οικονομικά και περιττή (Βαλούκος, 2008· Κουνενάκη, 1996· Πασχαλίδης, 2005). Ο πρώτος τηλεοπτικός σταθμός που λειτούργησε πειραματικά, ελέγχονταν από τη Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού το 1960 στη Θεσσαλονίκη, στα πλαίσια της διοργάνωσης της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης (Δάμπασης, 2002). Μάλιστα εξέπεμψε για πρώτη φορά στις 3 Σεπτεμβρίου του 1960, παρουσία και του τότε πρωθυπουργού της Ελλάδος, Κωνσταντίνου Καραμανλή (Ανέστη, 2009).

Ο πρώτος δημόσιος τηλεοπτικός σταθμός άρχισε να εκπέμπει το Φεβρουάριο του 1966 από το Εθνικό ίδρυμα Ραδιοφωνίας, που ίδρυσε σταθμό το 1965. Η επίσημη έναρξη της κρατικής τηλεόρασης έγινε στις 23 Φεβρουαρίου 1966, ενώ την περίοδο εκείνη στην πρωτεύουσα δεν αριθμούνταν πάνω από χίλιες συσκευές τηλεόρασης (Αγγελόπουλος, χ.η.).

Μάλιστα στη Βόρεια Ελλάδα οργανώθηκε χωρίς άδεια όμως, το 1964, το «Κανάλι 3», από τους Γιώργο Ρηγόπουλο, Αντώνη Παπαζαχαρίου, Στέλιο Πανέτσο και Ναούμ Βοσνιάκο και είχε ως κύριο στόχο τη διαφήμιση, ενώ λειτούργησε μέχρι και το 1970 (Ανέστη, 2009· Βαλούκος, 2008).

Βέβαια στην Αθήνα η τηλεόραση είχε αρχίσει να εκπέμπει ήδη από τις 18 Σεπτεμβρίου 1964, οπότε μεταδόθηκε ο γάμος του Κωνσταντίνου με την Άννα Μαρία, μετά από απαίτηση του παλατιού. Το δημόσιο κανάλι έκανε επίσημη πρεμιέρα στις 23 Φεβρουαρίου του 1966 και διευθυντής του προγράμματος ήταν ο Γιώργος Κάρτερ (Ανέστη, 2009· Βαλούκος, 2008).

Το 1966 ένας δεύτερος σταθμός άρχισε να λειτουργεί από τις Ένοπλες Δυνάμεις με το όνομα «Τηλεόραση των Ένοπλων Δυνάμεων». Μάλιστα ο τελευταίος το 1968 μετονομάστηκε σε «Υπηρεσία Ενημέρωσης των Ενόπλων Δυνάμεων» και απολάμβανε της εύνοιας την περίοδο της δικτατορίας, ως καθαρόαιμο στρατιωτικό κανάλι (Δάμπασης, 2002· Κάρτερ, 2014). Άρχισε να εκπέμπει στις 27 Φεβρουαρίου του 1966 (Ανέστη, 2009).

Το 1975 πλέον με το Νόμο υπ' αριθμ. 230/1975 με τίτλο «Περί ίδρύσεως της υπό την επωνυμίας «Ελληνική Ραδιοφωνία – Τηλεόρασις» Ανωνύμου Εταιρίας», η δημόσια τηλεόραση μετονομάστηκε σε «Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση – ΕΡΤ».

Η δημόσια τηλεόραση οργανώθηκε με πρότυπο τις δημόσιες υπηρεσίες, ελέγχονταν από το Κράτος και διαρθρώθηκε τοιούτο τρόπο, ώστε να μονοπωλεί τις ραδιοτηλεοπτικές συχνότητες (Βαλούκος, 2008· Βώβου, 2010· Καραπάτη, 2016). Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, τα Δημόσια Ραδιοτηλεοπτικά Μέσα, από την απαρχή της λειτουργίας τους, είχαν οργανωθεί ως δημόσιες υπηρεσίες εντός συγκεκριμένων εθνικών συνόρων και ελέγχονταν από το κράτος. Ως κύριο στόχο τους είχαν να προστατεύουν τον εθνικό πολιτισμό και να προωθούν το εθνικό συμφέρον (Καραπάτη, 2016).

Τον Ιανουάριο του 1979 και πιο συγκεκριμένα στις 6 του μηνός, με τη χρήση του γαλλικού συστήματος SECAM άρχισε να μεταδίδεται έγχρωμη εικόνα (Βαλούκος, 2008) και την ίδια μέρα η Λιάνα Κανέλλη με τον Αλέξη Αντωνόπουλο εκφώνησαν το πρώτο έγχρωμο δελτίο ειδήσεων (Ανέστη, 2009).

Η Πολιτεία διατήρησε την εξουσία, ασκώντας ασφυκτικό έλεγχο και κατά τη μεταπολίτευση και με αφορμή και την απελευθέρωση της

ραδιοφωνίας (1987), τα αιτήματα για ανάλογη αντιμετώπιση και του μέσου της τηλεόρασης πλήθυναν και ενισχύθηκαν (Παναγιωτοπούλου, 2004· Παπαθανασόπουλος, 1990). Η πρώτη κίνηση προς αυτή την πλευρά ήταν η αναμετάδοση έξι δορυφορικών καναλιών του εξωτερικού το 1988, ήτοι το κανάλι της Μεγάλης Βρετανίας «Super Channel», το αμερικανικό «CNN», το γαλλικό «TV5 Europe», το κανάλι της Γερμανίας «Sat.1», το ιταλικό «RAIDUE» και το σοβιετικό «Horizon», η οποία βέβαια θεωρήθηκε παράνομη από τα κανάλια αυτά από το ελληνικό κράτος (Παπαθανασόπουλος, 1990).

Πλέον το 1989 με το Νόμο υπ' αριθμ. 1866/1989 με τίτλο «Ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως και παροχή αδειών για την ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών», ιδρύθηκε το Ε.Σ.Ρ., το οποίο ανέλαβε και την εποπτεία των τηλεοπτικών σταθμών και επιτράπηκε και νομοθετικά η ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών, οι οποίοι είχαν μεγάλη απήχηση και σταδιακά επικράτησαν σε τηλεθέαση σε σχέση με τους δημόσιους (Παναγιωτοπούλου, 2010).

Προς το τέλος λοιπόν της δεκαετίας εμφανίστηκαν στις τηλεοπτικές συχνότητες τα δύο πρώτα ιδιωτικά κανάλια, το «Mega Channel» και ο «Antenna TV» (Αγγελόπουλος, χ.η.). Πιο συγκεκριμένα στις 20 Νοεμβρίου του 1989, εξέπεμψε το κανάλι «Mega», ενώ την παραμονή της Πρωτοχρονιάς του 1989 εξέπεμψε και ο τηλεοπτικός σταθμός «ANT1» (Ανέστη, 2009· Βαλούκος, 2008).

Μετά την ίδρυση των ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών, η δημόσια τηλεόραση είχε αισθητή μείωση της ακροαματικότητάς και της απήχησης της στο ελληνικό κοινό. Απόρροια αυτού ήταν φυσικά και η μείωση των εσόδων καθώς το διαφημιστικό ενδιαφέρον έπεσε κατακόρυφα. Οι Έλληνες πολίτες αντέδρασαν με ενδιαφέρον στο «διαφορετικό» αλλά και έδειξαν με αυτόν τον τρόπο την αντίδραση τους στην εθνική κυβερνητική προπαγάνδα (Βενιζέλου, 2016).

Το 1992 ιδρύθηκε η «Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών» που ήταν υπεύθυνη για τις τηλεπικοινωνιακές αγορές με το Νόμο υπ' αριθμ. 2075/1992 με τίτλο «Οργάνωση και λειτουργία του τομέα των τηλεπικοινωνιών», η οποία το 1995 μετονομάστηκε «Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων».

Τα κανάλια που διαμορφώθηκαν στην Ελλάδα ήταν η ET1 και η NET και η ET3 και τα ιδιωτικά κανάλια, MEGA, ANT1, ALPHA, STAR, ALTER και SKAI, αλλά και πολλά ακόμα τοπικής εμβέλειας. Τα τρία δημόσια κανάλια εξέπεμπαν μέχρι το 2013, οπότε και ιδρύθηκε η «Νέα Ελληνική Ραδιοφωνία, Ίντερνετ και Τηλεόραση».

Στις 11 Ιουνίου του 2013 αποφασίστηκε η διακοπή λειτουργίας της Ε.Ρ.Τ. από την συγκυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ. Ήταν μία απόφαση που προκάλεσε έντονες αντιδράσεις στον ελληνικό χώρο εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των απολύσεων που προκλήθηκαν από αυτές (Καραπάτη, 2016). Ξανασυστάθηκε το 2015 και επαναλειτουργεί με το Νομοσχέδιο υπ' αριθμ. 4324/2015 με τίτλο «Ρυθμίσεις θεμάτων Δημόσιου Ραδιοτηλεοπτικού Φορέα, Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση ΑΕ και τροποποίηση του άρθρου 48 του κ.ν. 21901920 κ.α. διατάξεις» που κατέθεσε ο ΣΥΡΙΖΑ για την επανασύστασή της και επαναπρόσληψη των υπαλλήλων και ξαναεξέπεμψε στις 11 Απριλίου του ίδιου έτους

Αξιοσημείωτο να αναφερθεί πως το πρώτο συνδρομητικό κανάλι με την ονομασία «Filmnet» άρχισε να μεταδίδει το 1994 από την πολυεθνική NetMed, που προσέφερε κυρίως εμπορικές ταινίες και ζωντανούς αγώνες ποδοσφαίρου, ενώ σήμερα σε λειτουργία είναι τα κανάλια «NOVA» και «COSMOTE TV» (Αγγελόπουλος, χ.η.· Ανέστη, 2009· Βαλούκος, 2008).

Η ψηφιακή μετάδοση της τηλεόρασης στην Ελλάδα ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2001 από το Τ.Ε.Ι. Κρήτης στο εργαστήριο Έρευνας και Ανάπτυξης Τηλεπικοινωνιακών Συστημάτων του. Οι δοκιμαστικές εκπομπές ξεκίνησαν στο Ηράκλειο της Κρήτης και στη συνέχεια επεκτάθηκε και στην Ε.Ρ.Τ. το 2006. Σύμφωνα με οδηγία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όλες οι ευρωπαϊκές χώρες θα έπρεπε να μεταδίδουν με επίγειο ψηφιακό σήμα και να έχουν σταματήσει την προβολή αναλογικών προγραμμάτων μέχρι το 2013. Το 2009 λοιπόν η εταιρία, «Digea Α.Ε.», συστήθηκε από τα κανάλια Antenna, Mega, Σκάι, Makedonia TV, Alpha, Alter και Star και δημιουργήθηκε ένα νομικό πρόσωπο που ανέλαβε τη μετάβαση σε ψηφιακό σήμα των καναλιών εθνικής εμβέλειας ιδιωτικών και μη (Βενιζέλου, 2016).

III. Ιστορική αναδρομή για το νομικό καθεστώς της αδειοδότησης ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών

α) Συνταγματική και νομοθετική κατοχύρωση των ραδιοφωνικών σταθμών

Τη δεκαετία του 1920, οπότε και το ραδιόφωνο εμφανίστηκε στη χώρα μας με πειραματικές κυρίως προσπάθειες, είτε από το κράτος είτε από ιδιώτες, η νομοθεσία που ίσχυε ήταν εξαιρετικά περιοριστική. Μάλιστα το Προεδρικό Διάταγμα της 30 Οκτ./6 Νοεμ. 1926 με τίτλο «Περί αδείας οργάνωσης παντός είδους εκθέσεων» ανέφερε χαρακτηριστικά στο άρθρο 1 πως *«Ουδεμία εν γένει δημοσία έκθεσις ειδών και προϊόντων βιομηχανικών, εμπορικών, γεωργικών, χειροτεχνικών και καλλιτεχνικών ή άλλων οιασδήποτε αντικειμένων, είτε υπό ατόμων είτε υπό ομάδων, ημεδαπών ή αλλοδαπών, οργανουμένη εν Ελλάδι δύναται να ανοίξη και λειτουργήση άνευ προηγουμένης αδείας, χορηγουμένης υπό του υπουργείου (της Εθνικής Οικονομίας) και της ειδικής παρ' αυτώ (υπηρεσίας ξένων και εκθέσεων). Η προς τούτο άδεια εκδίδεται, κατόπιν υποβολής αιτήσεως των ενδιαφερομένων, ήτις δέον να περιέχη τον τόπον, την διάρκεια, το είδος των εκθεμάτων γενικώς, τον σκοπόν της εκτελέσεως, τα διατιθέμενα οικονομικά μέσα, τον οργανισμόν αυτής, καθώς και τα πρόσωπα,, τα οποία πρόκειται να αποτελέσουν την διοικητικήν επιτροπήν αυτής.»*. Διαφαίνεται λοιπόν η διάθεση του νομοθέτη περί αποκλειστικής χρήσης από την πολιτεία ορίζοντας ασφυκτικούς όρους και προϋποθέσεις για την ίδρυση του από ιδιώτες (Διαρκής Κώδικας, 2018· Κούσιου, 2018).

Το 1930, με το Νόμο υπ' αριθ. 4551 το ελληνικό Κράτος για πρώτη φορά προέβη στην παραχώρηση του δικαιώματος - προνομίου για εγκατάσταση και εκμετάλλευση ραδιοφωνικών σταθμών, με σύμβαση που θα είχε πενταετή διάρκεια. Μάλιστα ο Εμμανουήλ Μαρκόγλου ήταν ο πρώτος, ο οποίος σύναψε σύμβαση με την ελληνική Πολιτεία τελώντας ως ανάδοχος (Καρατσόλια, χ.η.· Κυπριώτη, 2012· Σ.τ.Ε., 1901/2014).

Λίγο αργότερα εκδόθηκε ο αναγκαστικός Νόμος της 15ης Νοεμβρίου 1935, ο οποίος κατήργησε τη σύμβαση και ρύθμισε τα θέματα των ραδιοφωνικών εκπομπών αλλά πάλι μόνο υπέρ του Κράτους. Με την εγκαθίδρυση του δικτατορικού καθεστώτος του Μεταξά, εκδόθηκε ο

αναγκαστικός Νόμος υπ' αριθμ. 35/1936, με τον οποίο συστάθηκε η «Υπηρεσία Ραδιοφωνικών Εκπομπών», ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Μάλιστα μετά από δύο χρόνια κατάφερε να λειτουργήσει τον Ραδιοφωνικό Σταθμό Αθηνών, ενώ προέβη και σε σύναψη συμβάσεων με την εταιρία από τη Γερμανία «Telefunken», στις 27 Νοεμβρίου 1936 αλλά και λίγο αργότερα στις 25 Ιανουαρίου 1938 (Ανδουτσοπούλου, 2012· Καρατσόλια, χ.η.· Κυπριώτη, 2012).

Με τον αναγκαστικό νόμο υπ' αριθμ. 1619/1939 (ΦΕΚ Α 61) μέχρι το 1941 κατέστη δημόσια υπηρεσία, και τελούσε ως οργανική διεύθυνση του Υφυπουργείου Τύπου και Τουρισμού της εποχής, ενώ αργότερα λειτούργησε ως Διεύθυνση Ραδιοφωνίας σε διασύνδεση με τον Πρωθυπουργό της χώρας. Στις 26 Ιανουαρίου 1942 υπογράφηκε ακόμα μία σύμβαση μεταξύ του Ελληνικού Κράτους, που τελούσε όμως υπό γερμανική κατοχή και της «Ανωμόμου Ελληνικής Ραδιοφωνικής Εταιρείας» (Α.Ε.Ρ.Ε.). Μετά την απελευθέρωση από τους Γερμανούς η σύμβαση που είχε συναφθεί με την Telefunken, καταργήθηκε με τη συντακτική πράξη 42/12.5.1945 (ΦΕΚ Α 114), η οποία ανέφερε χαρακτηριστικά «ως μηδέποτε συναφθείσα, καθ' ο επιβληθείσα υπό του εχθρού» (Σ.τ.Ε., 1901/2014).

Το 1945 εκδόθηκε η συντακτική πράξη υπ' αριθμ. 54/15.6.1945 (ΦΕΚ Α 152), με την οποία συστάθηκε «Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας» (ΕΙΡ), έχοντας επίσης τη νομική μορφή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου υπό τον έλεγχο του Κράτους. Το πολιτικά τεταμένο και αυταρχικό κλίμα της περιόδου ήταν διάχυτο και στη νομοθετική αυτή ρύθμιση, καθώς δεν άφηνε πολλά περιθώρια στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Παράλληλα με την συντακτική πράξη αυτή, ο αναγκαστικός νόμος υπ' αριθμ. 1663/24-27 Ιανουαρίου 1951(ΦΕΚ Α 32) επέτρεψε την ίδρυση και λειτουργία ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών των ενόπλων δυνάμεων, που ήδη λειτουργούσαν από το 1948. (Ανδρουτσοπούλου, 2012· Σ.τ.Ε., 1901/2014).

Ο αναγκαστικός νόμος υπ' αριθμ. 1775/1951 (ΦΕΚ Α 117) με τίτλο «Περί οργανώσεως και λειτουργίας της ελληνικής ραδιοφωνίας», όπως τροποποιήθηκε και ίσχυε με το ν. 2312/1953 «περί οργανώσεως και λειτουργίας της Εθνικής Ραδιοφωνίας της Ελλάδος» (ΦΕΚ Α 57), τον ν. 3188/1955 (ΦΕΚ Α 95) και το ν.δ. 3778/1957 (ΦΕΚ Α 205), αφορούσε τον τύπο και προχωρούσε στην επιβεβαίωση του κρατικού μονοπωλίου στη ραδιοφωνία, ρυθμίζοντας το νομικό καθεστώς του. Θέσπιζε λοιπόν ένα καθεστώς με αναμεταδόσεις αποκλειστικά

εθνικών προγραμμάτων ενημέρωσης, ψυχαγωγίας και πνευματικής καλλιέργειας, καθώς ο εθνικός φορέας είχε το αποκλειστικό προνόμιο εγκατάστασης, συντήρησης και εκμετάλλευσης «παντός τεχνικού μέσου» για τη μετάδοση ραδιοφωνικών προγραμμάτων (Βασιλάκη, χ.η.· Ρήγου, 2010· Σ.τ.Ε., 1901/2014).

Το Σύνταγμα του 1952 ήταν το πρώτο, το οποίο συμπεριέλαβε συγκεκριμένη ρύθμιση για τη ραδιοφωνία στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα την εξαιρούσε από τις διατάξεις που προστάτευαν τον Τύπο γενικότερα και θεσμοθετούσε τον έλεγχο της από την πολιτεία (Βασιλάκη, χ.η.). Στο άρθρο 14 πρώτο εδάφιο της παρ. 8 λοιπόν αναφερόταν ρητά πως *«Αι προστατευτικάί του τύπου διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν εφαρμόζονται επί του κινηματογράφων, δημόσιων θεαμάτων, φωτογραφίας, ραδιοφωνίας και άλλων παρεμφερών μέσων μετάδοσης λόγου ή παραστάσεως»*.

Ήταν η πρώτη φορά που γινόταν μνεία στο μέσο του ραδιοφώνου από το συνταγματικό νομοθέτη, αν και αυτή ήταν ιδιαίτερα περιορισμένη. Καμία συνταγματική ρύθμιση ή προστασία του μέσου δεν εισήχθη αλλά έστω τελέσθηκε η απαρχή της συνταγματικής αναγνώρισής του (Ανδρουτσοπούλου, 2012).

Ο νόμος υπ' αριθμ. 2315/1953 με τίτλο «περί οργανώσεως και λειτουργίας της Εθνικής Ραδιοφωνίας της Ελλάδος» (ΦΕΚ Α 57) και οι μετέπειτα τροποποιήσεις του με τον νόμο 3188/1955 (ΦΕΚ Α 95), με τίτλο «Περί συμπληρώσεως και τροποποιήσεως του Νόμ. 2312/1953», και το ν.δ. 3778/1957 (ΦΕΚ Α 205), με τίτλο «Περί κυρώσεως πράξεων του Υπουργικού Συμβουλίου αφορωσών το Εθνικόν Ίδρυμα Ραδιοφωνίας και άλλων τινών συναφών διατάξεων», διατηρούσαν την ισχύ του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας και επιβεβαίωναν το μονοπώλιο των ραδιοφωνικών εκπομπών από αυτό και τις ένοπλες δυνάμεις (Δούλκερη, 1979· Σ.τ.Ε., 1901/2014).

Μάλιστα όριζε πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 1 πως το Εθνικό ίδρυμα Ραδιοφωνίας οργάνωνε, διαχειριζόταν και εκμεταλλευόταν το ραδιοφωνικό δίκτυο της χώρας. Μάλιστα απολάμβανε οικονομικής και διοικητικής αποκέντρωσης και λειτουργούσε σύμφωνα με τις οικονομικές αρχές, που οριζόταν από τον νομοθέτη. Τελούσε υπό τον έλεγχο του Κράτους, ο οποίος ασκούσαν από τον Υπουργό Συγκοινωνιών για τεχνικά ζητήματα, και από τον Υπουργό της Προεδρίας της Κυβέρνησης, για όλα τα υπόλοιπα. Σύμφωνα με το

άρθρο 2, είχε το αποκλειστικό δικαίωμα εγκατάστασης και εκμετάλλευσης παντός τεχνικού μέσου μετάδοσης προγραμμάτων ραδιοφωνίας.

Περαιτέρω προχωρούσε και στον αναλυτικό ορισμό της ραδιοφωνίας, ήτοι οποιαδήποτε ραδιοηλεκτρική υπηρεσία εκπομπών προγραμμάτων, που προοριζόταν απ' ευθείας για το κοινό. Ως τέτοια νοούνταν η εκπομπή ηχητικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων και άλλα είδη εκπομπών, που είχαν αυτόν τον σκοπό (Διαρκής Κώδικας, 2018).

Ακολούθησε ο νόμος των συνταγματαρχών υπ' αριθμ. 383/1968, ο οποίος θεωρείται πολύ πιο ελαστικός σε σχέση με τα προηγούμενα νομοθετήματα, καθώς επέτρεψε σε νομικά ή φυσικά πρόσωπα να λειτουργήσουν τοπικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς. Ο συγκεκριμένος νόμος έπεσε σε αχρησία, καθώς έμπρακτα δεν εφαρμόστηκε ποτέ (Ανδρουτσοπούλου, 2012).

Στη συνέχεια και με την εμφάνιση του μέσου της τηλεόρασης, η νομοθετική αλλά και συνταγματική κατοχύρωση των δύο μέσων συμπίπτει και θεωρούμε πως η ανάλυση θα πρέπει να συνεχιστεί στο επόμενο κεφάλαιο της εργασίας μας από συνολική σκοπιά.

β) Συνταγματική και νομοθετική κατοχύρωση των τηλεοπτικών σταθμών

Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, το Σύνταγμα του 1952 αποσιωπούσε εντελώς το μέσο της τηλεόρασης. Αξίζει να σημειώσουμε πως τα πρώτα τηλεοπτικά προγράμματα μεταδόθηκαν στις 23 Φεβρουαρίου του 1966. Ήδη όμως το μέσο από τη δεκαετία του 1950 δειλά – δειλά έκανε την εμφάνισή του στη χώρα μας.

Η πρώτη μνεία του μέσου από το νομοθέτη έγινε με τον νόμο υπ' αριθμ. 2315/1953 με τίτλο «περί οργανώσεως και λειτουργίας της Εθνικής Ραδιοφωνίας της Ελλάδος» (ΦΕΚ Α 57), ο οποίος την ενέτασσε ως ραδιοηλεκτρική υπηρεσία στην έννοια της ραδιοφωνίας.

Με την πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου υπ' αριθμ. 129 της 2/17 Αυγ. 1963 (ΦΕΚ Α' 125) με τίτλο «Περί καταργήσεως πάντων των εν τη χώρα λειτουργούντων άνευ αδείας ραδιοσταθμών», διατάχθηκε η κατάργηση όλων των εν λειτουργία, άνευ νομίμου αδείας, ραδιοσταθμών, και η κατάργησή των

εγκαταστάσεων εκπομπής και των λοιπών τεχνικών μέσων από τις αστυνομικών αρχές. Οι Νομάρχες κάθε περιοχής υπ' ευθύνη τους έπρεπε να εποπτεύουν την άμεση εκτέλεση της απόφασης, υποβάλλοντας μάλιστα και τα πρωτόκολλα σφραγίσεως των εγκαταστάσεων. Η απόφαση αυτή λήφθηκε διότι σε διάφορες πόλεις της χώρας λειτουργούσαν, κατά παράβαση, ραδιοσταθμοί, οι οποίοι θεωρήθηκε ότι προκαλούσαν ανωμαλίες στις εθνικές ραδιοεκπομπές και τηλεπικοινωνίες (Διαρκής Κώδικας, 2018)

Με το νομοθετικό διάταγμα υπ' αριθ. 745 της 10/10 Δεκεμβρίου του 1970 (ΦΕΚ Α' 265) με τίτλο «Περί ρυθμίσεως ζητημάτων τινών αφορώντων το Ε.Ι.Ρ.», το καθεστώς της 21ης Απριλίου προέβη στην μετονομασία του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας σε Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (ΕΙΡΤ). Αποτελούσε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και απολάμβανε τα προνόμια του δημοσίου δικαίου. Διοικούνταν από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο και οριζόταν πως με βασιλικά διατάγματα θα καθορίζονταν οι ρυθμίσεις για την οργάνωση, τη συγκρότηση, τη λειτουργία και της αρμοδιότητες των υπηρεσιών του (Διαρκής Κώδικας, 2018· ΣΤΕ 1901/2014).

Το ΕΙΡΤ είχε το ραδιοτηλεοπτικό μονοπώλιο και σύμφωνα και με τις τροποποιήσεις του νόμου με το νομοθετικό διάταγμα υπ' αριθ. 352 της 21/22 Μαρτ. 1974 (ΦΕΚ Α' 78) με τίτλο «Περί τροποποιήσεως του Ν.Δ. 745/1970 «περί ρυθμίσεως ζητημάτων τινών αφορώντων το ΕΙΡΤ» και του Ν.Δ. 744/1970 «περί υπαγωγής της Γενικής Διευθύνσεως Τύπου και Πληροφοριών του Υπουργείου Προεδρίας της Κυβερνήσεως υπό τον Πρωθυπουργόν, μετονομασίας και οργανώσεως αυτής», ρυθμίστηκε το αποκλειστικό δικαίωμα εγκατάστασης και εκμετάλλευσης κάθε τεχνικού μέσου μετάδοσης προγραμμάτων ραδιοφωνίας και τηλεόρασης (Διαρκής Κώδικας, 2018· Κυπριώτη, 2012· ΣΤΕ 1901/2014).

Με το νόμο υπ' αριθμ. 230 της 3/3 Δεκ. 1975 (ΦΕΚ Α' 272) με τίτλο «Περί ιδρύσεως της υπό την επωνυμία «Ελληνική Ραδιοφωνία-Τηλεόρασις» Ανωνύμου Εταιρείας.», προβλέφθηκε ως νέος φορέας ραδιοτηλεόρασης η «Ελληνική Ραδιοφωνία - Τηλεόραση» (ΕΡΤ). Σκοπός της ορίστηκε στο άρθρο 1, παρ.1 η «ενημέρωση, επιμόρφωση, και ψυχαγωγία του Ελληνικού λαού». Αποτελούσε ανώνυμη εταιρεία, η οποία ανήκε εξ ολοκλήρου στο κράτος». Ο νόμος 230/1975 προέβλεπε επίσης την συγχώνευση της ΥΕΝΕΔ στην ΕΡΤ μετά διετία από την έναρξη της ισχύος του «εφ' όσον συντρέχουν αι προς τούτο αναγκαίαι οικονομικαί, τεχνικαί και οργανωτικαί προϋποθέσεις» (Κυπριώτη, 2012· ΣΤΕ 1901/2014).

Το Σύνταγμα του 1975 περιελάμβανε αναφορά και προβλέψεις για το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, καθώς όριζε στο άρθρο του υπ' αριθμ. 15 πως *«1. Οι προστατευτικές για τον τύπο διατάξεις του προηγούμενου άρθρου δεν εφαρμόζονται στον κινηματογράφο, τη φωνογραφία, τη ραδιοφωνία, την τηλεόραση και κάθε άλλο παρεμφερές μέσο μετάδοσης λόγου ή παράστασης. 2. Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους και έχουν σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, πρέπει πάντως να εξασφαλίζεται η ποιοτική στάθμη των εκπομπών που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή τους και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας».*

Διατηρήθηκε λοιπόν ο έλεγχος του κράτους στο ραδιόφωνο και επεκτάθηκε και στο μέσο της τηλεόρασης. Δεν εκφράστηκε καμία βούληση απελευθέρωσης των μέσων αυτών και θεσμοθετήθηκε εκ νέου ο αποκλεισμός της ραδιοτηλεόρασης από τις προστατευτικές για τον τύπο διατάξεις του άρθρου 14. Η λογοκρισία και η παρέμβαση επί του περιεχομένου, καθώς και η λήψη προληπτικών μέτρων επί της διαδικασίας, γίνονται ανεκτά από τον συνταγματικό νομοθέτη. Σε συνδυασμό όμως με το άρθρο 14 παρ.1 αυτού που όριζε πως *«Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους.»*, θα μπορούσε να θεωρηθεί πως η ελεύθερη έκφραση στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα ασκείται με όριο το διοικητικό έλεγχο (Βασιλάκη, χ.η.· Κυπριώτη, 2012).

Άξιο μνείας είναι το περιεχόμενο του δευτέρου εδαφίου του άρθρου, το οποίο προχωρά στη θέσπιση και συνταγματική κατοχύρωση των αρχών της ισότητας, της αντικειμενικότητας και της ποιότητας στην ραδιοτηλεόραση, ανάγοντάς τα σε κοινωνική αποστολή της ίδιας της πολιτείας (Ανδρουτσοπούλου, 2012· Κυπριώτη, 2012).

Σύμφωνα και με την υπ' αριθμ. 5040/87 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε πως *«το Σύνταγμα ούτε επιβάλλει αλλά ούτε απαγορεύει το κρατικό μονοπώλιο της ραδιοτηλεόρασης, αλλά αφήνει το ζήτημα στην κρίση του κοινού νομοθέτη, ο οποίος τελεί υπό τους όρους του άρθρου 15 παρ.2 του Συντάγματος».* Αν και στην προκείμενη μειοψήφισαν δύο μέλη από την Ολομέλεια, με την έκδοσή της στηρίχτηκε το καθεστώς της ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης με προηγούμενη κρατική άδεια, σε συνδυασμό με την αρχή του πλουραλισμού. Εξ αντιδιαστολής λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε πως

δόθηκε η δυνατότητα στον κοινό νομοθέτη η πρόβλεψη κρατικής, ιδιωτικής ή μικτής ραδιοτηλεόρασης (Ανδρουτσοπούλου, 2014).

Ακολούθησε ο νόμος υπ' αριθμ. 1730/1987 με τίτλο «Ελληνική Ραδιοφωνία-Τηλεόραση, Ανώνυμη Εταιρεία (ΕΡΤ-Α.Ε.)», με τον οποίο ιδρύθηκε με το άρθρο 1 νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου για την ελληνική ραδιοφωνία και τηλεόραση, έχοντας τη νομική μορφή ανώνυμης εταιρείας και έδρα στην Αθήνα. Αποτέλεσε δημόσια επιχείρηση που ανήκε στο δημόσιο τομέα και το Κράτος είχε τον αποκλειστικό έλεγχο και την εποπτεία της. Απολάμβανε διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας και τελούσε υπό τον κοινωνικό έλεγχο της Αντιπροσωπευτικής Συνέλευσης Κοινωνικού Ελέγχου Τηλεθεατών-Ακροατών (Σ.τ.Ε., 1901/2014).

Στην παράγραφο 2 ορίστηκε ο σκοπός και οι αρμοδιότητές της και πιο συγκεκριμένα *«Σκοπός της ΕΡΤ-Α.Ε. είναι η οργάνωση, εκμετάλλευση και ανάπτυξη της «κρατικής» ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης, καθώς και η συμβολή της, με τα μέσα αυτά: α) στην ενημέρωση, β) στην μόρφωση και γ) στην ψυχαγωγία του ελληνικού λαού. Η ΕΡΤ-Α.Ε. δεν επιδιώκει την απόκτηση κέρδους.»* (Σ.τ.Ε., 1901/2014).

Όπως τροποποιήθηκε ο νόμος λίγο αργότερα με την παρ. 2 του άρθρου 19 του νόμου 1866/6-6 Οκτ. 1989 (ΦΕΚ Α' 222), με τίτλο «Ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως και παροχή αδειών για την ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών», ορίστηκε πως στην ΕΡΤ-Α.Ε. εκχωρούνταν από το Κράτος αποκλειστικό προνόμιο για την πραγματοποίηση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών εθνικής εμβελείας. Το προνόμιο αυτό ήταν αναπαλλοτρίωτο. Μάλιστα της δόθηκε η αρμοδιότητα να ασκεί κάθε δραστηριότητα που συντελεί στην εκπλήρωση του σκοπού της ΕΡΤ-Α.Ε. (Σ.τ.Ε., 1901/2014).

Η καινοτομία του νόμου αυτού ήταν πως κατήργησε το μονοπώλιο του κράτους όσον αφορά τη ραδιοφωνία, καθώς με το άρθρο 2§4 ορίστηκε πως *«Ο Υπουργός Προεδρίας της Κυβέρνησης μπορεί να εκχωρήσει άδειες ίδρυσης και λειτουργίας ραδιοφωνικών σταθμών τοπικής μόνο ισχύος σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, σε φυσικά πρόσωπα ελληνικής ιθαγένειας και σε νομικά πρόσωπα που ελέγχονται από έλληνες πολίτες. Η άδεια χορηγείται μετά από πρόταση της επιτροπής για την τοπική ραδιοφωνία. Δεν επιτρέπεται η χορήγηση περισσότερων από μία αδειών στο ίδιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο.»*. Μάλιστα οι

άδειες λειτουργίας χορηγούνταν για ορισμένη χρονική περίοδο, ήτοι το ανώτατο στα δύο χρόνια και ήταν ανανεώσιμες.

Με το άρθρο 3 επίσης καθορίστηκαν και οι αρχές οι οποίες έπρεπε να διαπνέουν τις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές οι οποίες ήταν τα ιδανικά της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της εθνικής ανεξαρτησίας, της ειρήνης και της φιλίας των λαών. Πιο συγκεκριμένα ορίστηκαν πως οι αρχές α. της αντικειμενικότητας, πληρότητας και επικαιρότητας της πληροφόρησης, β. της πολυφωνίας, γ. της καλής ποιότητας των εκπομπών, δ. της διαφύλαξης της ποιότητας της ελληνικής γλώσσας, ε. του σεβασμού της προσωπικότητας και του ιδιωτικού βίου του ατόμου και στ. της διαφύλαξης, προαγωγής και διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής παράδοσης, έπρεπε να τηρούνται υποχρεωτικά.

Με το άρθρο 9 επίσης που είχε τίτλο «Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο», ιδρύθηκε το νέο όργανο που απαρτιζόταν από α. ανά ένα μέλος από κάθε πολιτικό κόμμα, που αναγνωρίζεται από τον Κανονισμό της Βουλής και έναν από τα λοιπά κόμματα και τους ανεξάρτητους βουλευτές, β. ίσο αριθμό μελών που ορίζονται από τον Υπουργό Προεδρίας της Κυβέρνησης. Διαπιστώθηκε λοιπόν η ανάγκη δημιουργίας ενός οργάνου εποπτείας ως ανεξάρτητη αρχή το οποίο είχε τις αρμοδιότητες να εκτιμά αν στις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, τηρούνται οι γενικές αρχές του άρθρ. 3 παρ. 2., να παρακολουθεί την παρουσίαση της κοινοβουλευτικής δραστηριότητας από το ραδιοτηλεοπτικό δίκτυο και να συντάσσει έκθεση κάθε χρόνο σχετικά με το έργο του, στην οποία να αναφέρεται και η γνώμη της μειοψηφίας (Διαρκής Κώδικας, 2018).

Λίγο αργότερα εκδόθηκε το προεδρικό διάταγμα υπ' αριθμ 25 της 15/15 Ιαν. 1988 (ΦΕΚ Α' 10) με τίτλο «Όροι και προϋποθέσεις για την ίδρυση τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών, διαδικασία χορήγησης, ανανέωσης και ανάκλησης των σχετικών αδειών, γενικές αρχές λειτουργίας των σταθμών αυτών και η τεχνική και λοιπή εποπτεία και έλεγχός τους.». Είχε προηγηθεί μάλιστα η έκδοση της 14631/Ζ2/2691/29.5.1987 αποφάσεως των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης και Μεταφορών και Επικοινωνιών «Προσωρινές άδειες ίδρυσης ραδιοφωνικών σταθμών τοπικής ισχύος από Δήμους και Κοινότητες» (ΦΕΚ Β 267) ((Διαρκής Κώδικας, 2018' Σ.τ.Ε., 1901/2014).

Σύμφωνα με αυτό λοιπόν επιτράπηκε η ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών, μετά από άδεια που χορηγούνταν αποκλειστικά για το Δημόσιο συμφέρον και η χρήση τους θεωρούνταν ότι

συνιστά δημόσια λειτουργία. Οι σταθμοί αυτοί είχαν ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, ενώ επιβαλλόταν η εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των εκπομπών, ως κοινωνική αποστολή και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας.

Η αδειοδότηση αφορούσε εκπομπή σε ορισμένη συχνότητα για ολόκληρο ή τμήμα του 24ωρου, ενώ μπορούσε να χορηγηθεί άδεια για εκπομπή περιορισμένης ισχύος σε περιοχή συχνοτήτων. Μπορούσαν να χορηγηθούν σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), σε νομικά πρόσωπα που ελέγχονται από έλληνες πολίτες και σε φυσικά πρόσωπα ελληνικής ιθαγένειας. Μάλιστα στην περίπτωση που κάτοχος της άδειας ήταν νομικό πρόσωπο, έπρεπε στις προσωπικές (ομόρρυθμες, ή ετερόρρυθμες) εταιρείες, να είναι έλληνες πολίτες, ο ομόρρυθμος εταίρος και ο διαχειριστής, ενώ στις κεφαλαιουχικές (ανώνυμες εταιρείες και εταιρείες περιορισμένης ευθύνης) να είναι έλληνες πολίτες εκείνοι που έχουν την πλειοψηφία των μερίδων ή μετοχών, ο πρόεδρος, ο διευθύνων σύμβουλος και τα λοιπά μέλη του διοικητικού συμβουλίου, καθώς και ο διαχειριστής.

Επίσης όριζε πως δεν επιτρεπόταν να χορηγηθούν περισσότερες από μία άδειες στο ίδιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Τέλος έπρεπε να διασφαλίζεται ο τοπικός χαρακτήρας του ραδιοφωνικού σταθμού με τον τοπικό χαρακτήρα του προγράμματος. Επιτρεπόταν η μετάδοση ειδήσεων τοπικού χαρακτήρα., ενώ όσον αφορούσε τη μετάδοση ειδήσεων ευρύτερης σημασίας, αυτή επιτρεπόταν μόνο από σταθμούς που ανήκουν στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) ή από σταθμούς στους οποίους το τμήμα ενημέρωσης στελεχώνεται, αποδεδειγμένα, κατά την κρίση της Επιτροπής για την Τοπική Ραδιοφωνία, από επαγγελματίες δημοσιογράφους μέλη αντιστοίχων επαγγελματικών οργανώσεων ή ασφαλισμένους σε δημοσιογραφικούς ασφαλιστικούς οργανισμούς και ταμεία. Οι ειδήσεις που αφορούσαν τις σχέσεις της πολιτείας με άλλα κράτη ή διεθνείς οργανισμούς, την αμυντική θέση, ικανότητα και εθνική ασφάλεια της χώρας, τη δημόσια υγεία, εν γένει, μεταδίδονταν μόνο αν αυτό είχε επιτραπεί με την αρχική άδεια ή με μεταγενέστερη τροποποίησή της στο συγκεκριμένο σταθμό, μετά από πρόταση της Επιτροπής για την Τοπική Ραδιοφωνία.

Στη συνέχεια τον Οκτώβριο του 1989 με το νόμο υπ' αριθ. 1866 της 6/6 Οκτ. 1989 (ΦΕΚ Α' 222) με τίτλο «Ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως και παροχή αδειών για την ίδρυση και λειτουργία

τηλεοπτικών σταθμών.»), ιδρύθηκε το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ). Λειτουργούσε ως ανεξάρτητο όργανο εξυπηρετούμενο από δική του γραμματεία και αυτοτελή προϋπολογισμό., ενώ τα μέλη του απολάμβαναν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και δεν υπόκειντο σε διοικητικό έλεγχο.

Το βασικό του έργο ήταν η εξασφάλιση της ελευθερίας της εκφράσεως και της πολυφωνίας, η τήρηση της δημοσιογραφικής δεοντολογίας και η προαγωγή της ποιότητας των ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων, κατά τις συνταγματικές επιταγές. (άρθρο 1§3). Με αυτόν τον τρόπο θα αντιμετώπιζε τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν λόγω της ξαφνικής εμφάνισης των δημοτικών και ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών από τον Ιανουάριο του προηγούμενου έτους.

Οι αρμοδιότητές του ήταν, σύμφωνα με το άρθρο 3, να ασκεί τον άμεσο έλεγχο του κράτους επί της ραδιοφωνίας και της τηλεοράσεως προκειμένου να εξασφαλισθούν η αντικειμενικότητα, η ισότητα των όρων και η ποιότητα των προγραμμάτων σύμφωνα με το άρθρ. 15 παρ. 2 του Συντάγματος, να εκδίδει μέσα σε έξι μήνες κώδικες δεοντολογίας δημοσιογραφικής, προγραμμάτων και διαφημίσεων, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθώς επίσης και οδηγίες και συστάσεις προς τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για την τήρηση των αρχών αυτών και τέλος με αιτιολογημένη απόφαση να επιβάλλει κυρώσεις για παράβαση του νόμου, των τεχνικών υποχρεώσεων που έχουν καθορισθεί από το Υπουργείο Μεταφορών –Επικοινωνιών, των αρχών της δεοντολογίας και των όρων της συμβάσεως παραχωρήσεως.

Με τον ίδιο νόμο εισήχθησαν ρυθμίσεις για την παροχή αδειών ίδρυσης και λειτουργίας μη κρατικών τηλεοπτικών σταθμών το έτος 1989. Στο άρθρο 4 με τίτλο «Άδεια μη κρατικής τηλεοράσεως», ορίστηκε πως *«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Προεδρίας Κυβερνήσεως, Εσωτερικών, Οικονομικών και Μεταφορών και Επικοινωνιών, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως, είναι δυνατή η χορήγηση σε ανώνυμες εταιρείες ή οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως άδειας ιδρύσεως και λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών τοπικής εμβέλειας, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι σταθμοί καλωδιακής μεταδόσεως, ως επίσης και σταθμοί κωδικοποιημένων μέσων μεταδόσεως και δορυφορικών προγραμμάτων».*

Μάλιστα ορίστηκε πως με προεδρικό διάταγμα, εκδιδόμενο με πρόταση του Υπουργού Προεδρίας Κυβερνήσεως, θα καθοριζόταν η διαδικασία

χορηγήσεως των αδειών αυτών και θα μπορούσαν να καθορισθούν περαιτέρω κριτήρια χορηγήσεώς τους.

Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης λοιπόν με το νόμο αυτό ορίστηκε ως εποπτικό όργανο νομοθετικά ως ανεξάρτητο ενδεκαμελές όργανο. Στην πραγματικότητα όμως η οργάνωση και η διάρθρωσή του δεν κατοχύρωναν και δεν διασφάλιζαν την ανεξαρτησία του, καθώς τα μέλη του και μάλιστα η πλειοψηφία του ανήκε σε κομματικούς σχηματισμούς. Όσον αφορά τις τηλεοπτικές άδειες, ήταν η πρώτη φορά που ο νομοθέτης προέβη σε ρύθμιση για την τηλεόραση και η διαδικασία που προβλεπόταν ρύθμιζε την χορήγηση τους με τις ανάλογες αποφάσεις αλλά χωρίς να προχωρά έμπρακτα στην σύναψη σύμβασης παραχώρησης (Κυπριώτη, 2012).

Το προεδρικό διάταγμα λοιπόν υπ' αριθμ. 572 της 4/8 Δεκ. 1989 (ΦΕΚ Α' 244) με τίτλο «Διαδικασία στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεοράσεως για την χορήγηση αδειών ιδρύσεως και λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών τοπικής εμβέλειας.», όρισε και τη διαδικασία που ήταν απαραίτητη να ακολουθηθεί προκειμένου να λάβει ένας ιδιωτικός ραδιοφωνικός σταθμός αδειοδότηση από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης.

Με το νόμο υπ' αριθ. 2173 της 16/16 Δεκ. 1993 (ΦΕΚ Α' 208) με τίτλο «Ανασυγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ίδρυση της Εθνικής Επιτροπής Ηλεκτρονικών Μέσων Επικοινωνίας και άλλες διατάξεις.» και πιο συγκεκριμένα με το άρθρο 3 παρ. 4 δημιουργήθηκε ως ανεξάρτητος κλάδος της ΕΡΤ Α.Ε. η ΕΡΤ-3, η οποία εξέπεμπε πρόγραμμα από το 1988.

Πιο συγκεκριμένα οριζόταν στο άρθρο 3§4 πως στην Βόρεια Ελλάδα λειτουργεί στο πλαίσιο της Ε.Ρ.Τ.Α.Ε. με έδρα τη Θεσσαλονίκη, Γενική Διεύθυνση Βόρειας Ελλάδας με την πρόσθετη επωνυμία Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση 3 (Ε.Ρ.Τ.3), ως ανεξάρτητος κλάδος της. Η ΕΡΤ3 λοιπόν διοικείται από πενταμελή διοικούσα επιτροπή, που αποτελείται από τον πρόεδρό της και τέσσερα μέλη και από το Γενικό Διευθυντή της. Η διοικούσα επιτροπή ασκεί ως προς την Ε.Ρ.Τ.3 όλες ή ορισμένες από τις αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου της Ε.Ρ.Τ.Α.Ε.

Επιπλέον το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης οργανώνεται και ελέγχεται πλέον από την κομματική πλειοψηφία, με αποτέλεσμα η λειτουργία της ραδιοτηλεόρασης να εξαρτάται πλήρως από την εκάστοτε κυβερνητική πολιτική. Περιορίζονται οι αρμοδιότητές του και στις διαδικασίες χορήγησης

τηλεοπτικών αδειών αλλά και στην άσκηση εποπτείας στην ιδιωτική τηλεόραση (Κυπριώτη, 2012).

Ακολούθησε ο νόμος υπ' αριθ. 2328 της 3/3 Αυγ. 1995 (ΦΕΚ Α' 159) με τίτλο «Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις.», ο οποίος όρισε τη φύση και τη λειτουργία της ιδιωτικής τηλεόρασης ενώ θέσπισε και τις βασικές προϋποθέσεις χορήγησης και ανανέωσης αδειών ίδρυσης και λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών στο πρώτο κεφάλαιο, ενώ προχώρησε στη ρύθμιση της φύσης και της λειτουργίας της τοπικής ραδιοφωνίας, καθώς και τις βασικές προϋποθέσεις χορήγησης και ανανέωσης αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ραδιοφωνικών σταθμών, στο δεύτερο κεφάλαιο αυτού.

Πιο συγκεκριμένα επιτράπηκε η ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών, με σήμα κοινής λήψης από τους οικιακούς δέκτες στους διαθέσιμους για το σκοπό αυτό διαύλους ή τις διαθέσιμες ραδιοσυχνότητες, μόνο μετά από άδεια που χορηγείται αποκλειστικά για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και η χρήση τους συνιστά δημόσια λειτουργία.

Οι αδειοδοτούμενοι αυτοί σταθμοί υποχρεούνται να μεριμνούν για την ποιότητα του προγράμματος, την αντικειμενική ενημέρωση, τη διασφάλιση της πολυφωνίας, καθώς και την προαγωγή του πολιτισμού με τη μετάδοση εκπομπών λόγου και τέχνης.

Μάλιστα οι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες, ήτοι α. σε σταθμούς εθνικής εμβέλειας που καλύπτουν το σύνολο της επικράτειας, β. σε σταθμούς περιφερειακής εμβέλειας, που καλύπτουν το ευρύτερο γεωγραφικό διαμέρισμα και γ. σε σταθμούς τοπικής εμβέλειας που καλύπτουν τον αντίστοιχο νομό ή περισσότερους προσδιορισμένους όμορους νομούς.

Ο νέος αυτός νόμος για την ιδιωτική ραδιοτηλεόραση ρύθμισε το καθεστώς χορήγησης αδειών και άσκησης εποπτείας λεπτομερέστερα σε σχέση με την προηγούμενη νομοθεσία. Αρμόδιοι πλέον για τη χορήγηση των αδειών, του ελέγχου και του καθορισμού των συχνοτήτων που θα εκπέμπουν είναι οι Υπουργοί Τύπου και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας και Μεταφορών και Επικοινωνίας. Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης περιθωριοποιήθηκε και ήταν πλέον αρμόδιο μόνο για να

καταχωρεί τις αιτήσεις προς αδειοδότηση και την τύποις αξιολόγησή τους. Η τελική απόφαση όμως λαμβάνεται από τον Υπουργό. Το ίδιο ισχύει και για τις τυχόν διοικητικές κυρώσεις που δύνανται να επιβληθούν, αλλά και τους μηχανισμούς ελέγχου του προγράμματος (Κυπριώτη, 2012).

Τέλος από το άρθρο 1§10 του νόμου, το οποίο ορίζει πως «*Κάθε ανώνυμη εταιρεία, καθώς και κάθε επιχείρηση η οποία ανήκει σε Ο.Τ.Α. (αμιγής ή μεικτή) μπορεί να κατέχει **μία μόνο άδεια ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού ή να μετέχει σε μια μόνο εταιρεία που κατέχει τέτοια άδεια. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να είναι μέτοχος σε μια μόνο εταιρεία που κατέχει άδεια ίδρυσης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού και μέχρι ποσοστού είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) του μετοχικού κεφαλαίου ή σε μια μόνο εταιρεία που μετέχει σε εταιρεία που κατέχει τέτοια άδεια και μέχρι του παραπάνω ποσοστού..... Η επιχειρηματική τους συμμετοχή σε μέσα μαζικής ενημέρωσης που ανήκουν σε περισσότερες από δύο κατηγορίες (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες) απαγορεύεται.***», διαφαίνεται και η διάθεση του νομοθέτη να περιορίσει την κατοχή μέσων διαφορετικών τύπων (εφημερίδα, ραδιοφωνικός/τηλεοπτικός σταθμός) ή πολλών του ίδιου τύπου.

Όσον αφορά την τοπική ραδιοφωνία, επιτράπηκε με το άρθρο 1, η ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών, μόνο μετά από άδεια που χορηγείται για την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος, ενώ ορίστηκε πως η χρήση τους συνιστά δημόσια λειτουργία.

Οι αδειοδοτούμενοι ραδιοφωνικοί σταθμοί πρέπει να μεριμνούν για την ποιότητα του προγράμματος, την αντικειμενική ενημέρωση, τη διασφάλιση της πολυφωνίας, καθώς και την προαγωγή του πολιτισμού με τη μετάδοση εκπομπών λόγου και τέχνης.

Η άδεια ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας αφορά εκπομπή σε ορισμένη συχνότητα. Η χρήση της συχνότητας παραχωρείται με τον όρο ότι η εκπομπή θα πραγματοποιείται από ορισμένη ή ορισμένες θέσεις για ολόκληρο ή τμήμα του 24ώρου και για ορισμένη ισχύ και υπό τις τεχνικές προδιαγραφές που ορίζουν οι σχετικές διεθνείς συμβάσεις, η συναφ

Ο ίδιος περιορισμός με τις τηλεοπτικές άδειες ορίζεται και για τη ραδιοφωνία, καθώς στο άρθρο 6§8 ορίζεται πως «*Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να κατέχει μία μόνο άδεια Ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας ραδιοφωνικού σταθμού ή να μετέχει σε μία εταιρεία που κατέχει τέτοια άδεια. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να είναι εταίρας ή μέτοχος*

σε μια μόνο προσωπική ή κεφαλαιουχική εταιρεία που κατέχει άδεια ίδρυσης και λειτουργίας ραδιοφωνικού σταθμού ή σε μια μόνο εταιρεία που μετέχει σε εταιρεία που κατέχει τέτοια άδεια..... Η επιχειρηματική τους συμμετοχή σε μέσα μαζικής ενημέρωσης που ανήκουν σε περισσότερες από δύο κατηγορίες (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες) απαγορεύεται.»

Με το νόμο υπ' αριθμ. 2644/1998 με τίτλο «Για την παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών και συναφείς διατάξεις.» ορίστηκε στο άρθρο 1 πως «*Η παροχή συνδρομητικών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών υπάγεται, σύμφωνα με το άρθρο 15 του Συντάγματος 1975/1986, στον άμεσο έλεγχο του Κράτους και συνιστά δημόσια λειτουργία με σκοπό την αντικειμενική και επί ίσοις όροις ενημέρωση, καθώς και την υψηλής στάθμης επιμόρφωση και ψυχαγωγία του κοινού.»*

Μάλιστα οριοθετήθηκε και η έννοια της παροχής ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών, ως η με οποιαδήποτε τεχνική μέθοδο (αναλογική ή ψηφιακή) ή μέσο (επίγειοι αποκλειστικά πομποί, καλωδιακό δίκτυο ή δορυφόρος, μετάδοση απευθείας προς το κοινό ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων (άρθρο 1§1 εδ. 2).

Η χορήγηση της άδειας γίνεται με απόφαση του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.), ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου, Ραδιοτηλεόρασης (Ε.Σ.Ρ.) και σύναψη σύμβασης παραχώρησης για το Ελληνικό Δημόσιο. Η σύμβαση αυτή καταρτίζεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία έξι (6) μηνών από την έκδοση της άδειας. Με το νόμο αυτό ενισχύθηκε ο ελεγκτικός και κυρωτικός ρόλος του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, με την άμεση παρέμβασή του σε περιπτώσεις παραβίασεως της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας.

IV. Ισχύον νομικό καθεστώς

α) Συνταγματική κατοχύρωση της ραδιοτηλεόρασης

Φυσικά θα πρέπει να αναφερθούμε στην αναθεώρηση του Συντάγματος που έγινε το 2001 με την οποία στο άρθρο 15§2 ορίστηκε πως «2. Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Ο έλεγχος και η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που είναι ανεξάρτητη αρχή, όπως νόμος ορίζει. Ο άμεσος έλεγχος του Κράτους, που λαμβάνει και τη μορφή του καθεστώτος της προηγούμενης άδειας, έχει ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την υποχρεωτική και δωρεάν μετάδοση των εργασιών της Βουλής και των επιτροπών της, καθώς και προεκλογικών μηνυμάτων των κομμάτων από τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα.».

Επίσης στο άρθρο 14 προστέθηκε και η παράγραφος 9 η οποία όρισε πως «Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των μέσων ενημέρωσης πρέπει να γίνονται γνωστά, όπως νόμος ορίζει. Νόμος προβλέπει τα μέτρα και τους περιορισμούς που είναι αναγκαίοι για την πλήρη διασφάλιση της διαφάνειας και της πολυφωνίας στην ενημέρωση. Απαγορεύεται η συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της αυτής ή άλλης μορφής. Απαγορεύεται ειδικότερα η συγκέντρωση περισσότερων του ενός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής, όπως νόμος ορίζει. Η ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης μέσων ενημέρωσης είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης που αναλαμβάνει έναντι του Δημοσίου ή νομικού προσώπου του ευρύτερου δημόσιου τομέα την εκτέλεση έργων ή προμηθειών ή την παροχή υπηρεσιών. Η απαγόρευση του προηγούμενου εδαφίου καταλαμβάνει και κάθε είδους παρένθετα πρόσωπα,

όπως συζύγους, συγγενείς, οικονομικά εξαρτημένα άτομα ή εταιρείες. Νόμος ορίζει τις ειδικότερες ρυθμίσεις, τις κυρώσεις που μπορεί να φθάνουν μέχρι την ανάκληση της άδειας ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού και μέχρι την απαγόρευση σύναψης ή την ακύρωση της σχετικής σύμβασης, καθώς και τους τρόπους ελέγχου και τις εγγυήσεις αποτροπής των καταστρατηγήσεων των προηγούμενων εδαφίων.».

Λαμβάνοντας υπόψιν πως με το άρθρο 14 επίσης θεσπίζεται και κατοχυρώνεται η ελευθερία του εκφράζειν όλων των ελλήνων πολιτών, βασική εκδήλωση του οποίου είναι φυσικά και το δικαίωμα όλων να διαδίδουν με τη χρήση των μέσων ενημέρωσης κάθε είδους πληροφορίες (δικαίωμα του πληροφορείν). Σε συνδυασμό με τα άρθρα 5 παρ. 1 και 5 Α παρ. 1 του Συντάγματος, κατοχυρώνεται, εξ άλλου, το δικαίωμα του καθενός να ενημερώνεται τακτικά και ελεύθερα από κάθε διαθέσιμη πηγή για κάθε θέμα που τον ενδιαφέρει (δικαίωμα του πληροφορείσθαι) (Ανδρουτσοπούλου, 2004).

Άξια αναφοράς είναι και η ευρωπαϊκή αντιμετώπιση του θέματος καθώς με το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των βασικών ελευθεριών (ΕΣΔΑ), ορίζεται στο άρθρο 1 πως *«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας. 2. Η άσκησης των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή την δημοσίαν ασφάλειαν την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας»*. Η Ε.Σ.Δ.Α. κυρώθηκε στη χώρα μας με το νομοθετικό διάταγμα υπ' αριθμ. 56/1974 (ΦΕΚ Α 256).

Τέλος αξίζει να αναφερθούμε και στον Χάρτη των Θεμελιωδών δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ο οποίος στο άρθρο 11 με τίτλο «Ελευθερία

έκφρασης και πληροφόρησης» πως κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Και πιο συγκεκριμένα ελευθερία γνώμης και ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων, ενώ πιο συγκεκριμένα στην §2 αναφέρει χαρακτηριστικά πως *«Η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πολυφωνία τους είναι σεβαστές.»*. Ο Χάρτης καθιέρωσε στη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης μία σειρά προσωπικών, αστικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και μόνιμων κατοίκων αυτής. Εφαρμόζεται στα ευρωπαϊκά όργανα και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όταν εφαρμόζουν την νομοθεσία της ΕΕ. Δεν θεωρείται νομικά δεσμευτικός αλλά όπως ορίζεται και στην εισηγητική του έκθεση *«Εάν κάποιο από τα δικαιώματα αντιστοιχεί σε δικαιώματα που διαφυλάσσονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων του 1950, η έννοια και το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω δικαιώματος πρέπει να συμπίπτει με αυτό που ορίζει η σύμβαση, μολονότι η νομοθεσία της ΕΕ μπορεί να παρέχει πιο εκτεταμένη προστασία.»*. Μάλιστα το Διεθνές Ευρωπαϊκό Δικαστήριο τον επικαλείται επανειλημμένα (Ανδρουτσοπούλου, 2014).

Συμπερασματικά λοιπόν από το συνδυασμό όλων των παραπάνω νομοθετημάτων συνάγεται πως κατοχυρώνεται συνταγματικά η θεσμική εγγύηση της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης από την πολιτεία. Θα πρέπει να διακρίνουμε όμως τις θεσμικές εγγυήσεις από τα ατομικά δικαιώματα (Ανδρουτσοπούλου, 2004· Μπρούμας, 2013).

Καθιερώνεται ατομικό δικαίωμα του κάθε Έλληνα πολίτη να συμμετέχει στις διαδικασίες για την ίδρυση ραδιοφωνικών σταθμών, χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει πως υπάρχει ατομικό δικαίωμα και αυτοτελούς ίδρυσης αυτών. Οι διαδικασίες ορίζονται κατά περίπτωση από το κοινό νομοθέτη διασφαλίζοντας την ισότιμη, αντικειμενική και αμερόληπτη μεταχείριση των ενδιαφερομένων (Ανδρουτσοπούλου, 2004· Μπρούμας, 2013).

Σύμφωνη είναι και η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, καθώς με τις αποφάσεις υπ' αριθμ. 5040/1987 Ολομ., 1145/1988 Ολομ., 2501/2004 7μ., 250/2009, 3578/2010 Ολομ., 1206/2012, 95/2017 Ολ. ορίζεται πως *«με το άρθρο 15 του Συντάγματος, όπως το άρθρο αυτό ίσχυε πριν από την αναθεώρησή του με το Ψήφισμα της 6.4.2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής (το οποίο δεν επέφερε συνταγματική μεταβολή από την εξεταζόμενη άποψη), δεν θεσπίζεται ατομικό δικαίωμα ίδρυσης ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού σταθμού,*

αλλά η διαμόρφωση ενός τέτοιου δικαιώματος αφήνεται στον κοινό νομοθέτη, ο οποίος, κατά την ρύθμιση του εν λόγω θέματος, τελεί υπό τους όρους και περιορισμούς της παραγράφου 2 του αυτού άρθρου.».

Κατοχυρώνεται ο σεβασμός της ελευθερίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της πολυφωνίας τους και προστατεύεται η έκφραση και διάδοση των στοχασμών. Προστατεύεται λοιπόν η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου με τις ειδικότερες εκφάνσεις της, τις ελευθερίες του «πληροφορείν» και του «πληροφορείσθαι». Το κράτος αναλαμβάνει τον έλεγχο των ραδιοτηλεοπτικών μέσων από τη σκοπιά της χορήγησης αδειας λειτουργίας αλλά και όσον αφορά τη μέριμνα για την εξυπηρέτηση δημόσιων σκοπών με τη λειτουργία αυτών.

Οι σκοποί αυτοί, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά και στην απόφαση υπ' αριθμ. 1901/2014 του Συμβουλίου της Επικρατείας συνίσταντο στην *«αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών, ειδήσεων, προϊόντων λόγου και τέχνης, η ποιοτική στάθμη των προγραμμάτων σε αντιστοιχία με την κοινωνική αποστολή των εν λόγω μέσων και την πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου και η προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας.»*

Θεσπίζεται λοιπόν η κρατική παρέμβαση για τη διασφάλιση της λειτουργίας της ραδιοτηλεόρασης. Ο κρατικός έλεγχος ασκείται από την Κυβέρνηση σύμφωνα με το πολίτευμα της χώρας μας με εγγυητικό ρόλο. Δεν θα πρέπει να λαμβάνεται ως περιορισμός στην λειτουργία αυτής. Αποτελεί αμιγώς κρατική αρμοδιότητα από τη διοίκηση αυτής χωρίς να υπόκειται σε κοινοβουλευτικό έλεγχο. Απώτερος στόχος της είναι η διασφάλιση της αντικειμενικότητας, της ισοτιμίας και της ποιότητας στα ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα και η διαφύλαξη της αμεροληψίας και της αρχής της ίσης μεταχείρισης (Ανδρουτσοπούλου, 2014· Κυπριώτη, 2012· Χρυσόγονος, & Βλαχόπουλος, 2017).

Ο άμεσος κρατικός έλεγχος δεν λαμβάνει το ρόλο της διεύθυνσης της ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης και γι' αυτό δεν θεσπίζεται η λειτουργία των μέσων ως δημοσίων προσώπων δημοσίου δικαίου. Δίνεται βέβαια η δυνατότητα να οργανώνεται η ραδιοτηλεόραση σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, με την προϋπόθεση να παραμένει δυνατή η άσκηση άμεσου κρατικού ελέγχου. Μπορεί να υφίσταται και με μοναδικό μέτοχο το Κράτος, χωρίς αυτό να σημαίνει πως θα

ελέγχεται διοικητικά αποκλειστικά από ένα Υπουργείο. (Ανδρουτσοπούλου, 2014· Κυπριώτη, 2012).

Μπορεί να επιδρά λοιπόν το κράτος στη λειτουργία τους αλλά όχι να υπερβαίνει τα όρια της διοικητικής αυτής εποπτείας του. Η ίδρυση και λειτουργία τους υπάγεται σε καθεστώς προηγούμενης διοικητικής άδειας, ορισμένης χρονικής διάρκειας, με κύριους στόχους τη διασφάλιση του πλουραλισμού και της ποιότητας των εκπομπών. Το κρατικό μονοπώλιο δεν μπορεί να καθίσταται αποκλειστικό μέσο μαζικής ενημέρωσης στα πλαίσια ενός σύγχρονου δημοκρατικού πολιτεύματος.

β) Ισχύον νομικό καθεστώς αδειοδότησης ραδιοφωνικών σταθμών

Όπως αναλύσαμε προηγουμένως η πρώτη φορά που επετράπη νομοθετικά η ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών με άδεια από το Κράτος ήταν το 1987 με το νόμο υπ' αριθμ. 1730 με τίτλο «Ελληνική Ραδιοφωνία-Τηλεόραση, Ανώνυμη Εταιρεία (ΕΡΤ-Α.Ε.)», σπάζοντας το κρατικό μονοπώλιο ραδιοφωνικών εκπομπών.

Απαραίτητη ήταν η διοικητική άδειας, η χορήγηση της οποίας γινόταν βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων και προϋποθέσεων και πάντως δεν τελούσε στο πλαίσιο διαγωνιστικής διαδικασίας.

Με το νόμο αυτό εκδόθηκαν πλήθος αδειών ραδιοφωνικών σταθμών αλλά και πάλι συνεχιζόταν η εκπομπή από πολλούς που δεν είχαν λάβει την απαραίτητη αδειοδότηση. Ακολούθησαν πλήθος νομοθετημάτων τα οποία προσπάθησαν να ρυθμίσουν ένα υγιές καθεστώς για τη χορήγηση άδειας σε ιδιώτες καθώς και τη λειτουργία ραδιοφωνικών σταθμών, δημιουργώντας ένα συγκεχυμένο πλαίσιο με αλληλοκαλυπτόμενες διατάξεις και παραπομπές (Ανδρουτσοπούλου, 2014· Μπρούμας, 2013).

Πιο αναλυτικά σημειωτέον να ξανααναφερθούμε στο νόμο υπ' αριθμ. 2328/1995 με τίτλο «Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις.», ο οποίος προέβη στη ρύθμιση σημαντικών ζητημάτων όσον αφορά την τοπική ραδιοφωνία.

Σύμφωνα με αυτόν λοιπόν στα άρθρα 6 και 7 οριζόταν πως η αδειοδότηση γινόταν με τη διαδικασία του διαγωνισμού. Ο Υπουργός Τύπου

ήταν υπεύθυνος να προκηρύσσει το μήνα Σεπτέμβριο ή οποιαδήποτε άλλη στιγμή θα υπάρξουν διαθέσιμες συχνότητες, διαγωνισμό συγκεκριμένες θέσεις αδειών κατά νομό, οι οποίες αντιστοιχούν σε συχνότητες και σε θέσεις εκπομπής.

Αξιοσημείωτο να αναφέρουμε πως στο άρθρο 7 παρ. 9 οριζόταν πως «*Με την πρώτη εφαρμογή του παρόντος λήγουν όλες οι άδειες που έχουν χορηγηθεί για ίδρυση και λειτουργία ρ/σ, καθώς και οι προσωρινές άδειες δοκιμαστικής εκπομπής. Ως πρώτη εφαρμογή νοείται η έκδοση των πράξεων του [ΕΣΡ] με την οποία χορηγούνται άδειες στον αντίστοιχο νομό*». Άρα οι ραδιοφωνικοί σταθμοί που λειτουργούσαν έως τότε εκτός του νομού Αττικής κατέστησαν παράνομοι.

Ακολούθησε ο νόμος υπ' αριθμ. 3592/2007 «Συγκέντρωση και αδειοδότηση Επιχειρήσεων Μέσων Ενημέρωσης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α 161), ο οποίος όπως αναφέρει και στο πρώτο άρθρο του ο σκοπός της έκδοσής του ήταν να διασφαλίσει την πολυφωνία στην ενημέρωση και στην πληροφόρηση, την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, την ποιοτική στάθμη των προγραμμάτων, καθώς και την διαφάνεια και τον υγιή ανταγωνισμό στο χώρο των μέσων ενημέρωσης, ενσωματώνοντας και εναρμονίζοντας την εγχώρια νομοθεσία με τις Οδηγίες 2002/19/ΕΚ, 2002/20/ΕΚ, 2002/21/ΕΚ, 2002/22/ΕΚ και 2002/77/ΕΚ.

Σύμφωνα με το Νόμο, στο άρθρο 2 παρ. 6 ορίζεται πως ως πάροχος ραδιοτηλεοπτικού περιεχομένου νοείται κάθε επιχείρηση που διαθέτει ολοκληρωμένο ραδιοτηλεοπτικό περιεχόμενο προς μετάδοση στο ευρύ κοινό, εικοσιτετράωρης ή μικρότερης χρονικής διάρκειας.

Παραγωγός ραδιοτηλεοπτικού προγράμματος είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που παράγει ραδιοτηλεοπτικό πρόγραμμα και κέντρο εκπομπής κάθε γεωγραφικό σημείο με κατάλληλη υποδομή, στο οποίο εγκαθίσταται και λειτουργεί εξοπλισμός ευρυεκπομπής ραδιοτηλεοπτικού σήματος (άρθρο 2 του ιδίου).

Με τις διατάξεις αυτού του νόμου ρυθμίστηκε επίσης η παροχή ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών, μέσω ευρυζωνικών δικτύων, για τη λειτουργία των οποίων είτε δεν απαιτείται συχνότητα είτε απαιτείται συχνότητα, αλλά όχι από εκείνες που έχουν χορηγηθεί για την εκπομπή ραδιοτηλεοπτικού σήματος. Ως «Ευρυζωνικές υπηρεσίες» ορίστηκαν οι υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών που αναφέρονται σε μία μέθοδο μετάδοσης σήματος, η οποία περιλαμβάνει ή διαχειρίζεται ένα σχετικά ευρύ φάσμα συχνοτήτων.

Απαγορεύτηκε «η συγκέντρωση περισσότερων του ενός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο) της αυτής μορφής. Ως συγκέντρωση στα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης νοείται ο έλεγχος περισσότερων του ενός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής.» (άρθρο 5§1).

Και με το άρθρο 8 ορίστηκε η διαδικασία αδειοδότησης τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών. Πιο συγκεκριμένα «1. Η ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία ιδιωτικών τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών, που μεταδίδουν το πρόγραμμά τους με αναλογικό σήμα ελεύθερης λήψης, που εκπέμπουν στην περιοχή των συχνοτήτων 87,5 έως 107,7 Μεγακύκλους (MHZ) με διαμόρφωση κατά συχνότητα (FM), επιτρέπεται μετά από άδεια του Ε.Σ.Ρ., κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού. Η συνέχιση της λειτουργίας των ήδη νομίμως λειτουργούντων ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών, κατά τα αναφερόμενα στο εδάφιο β' της παραγράφου 7 του άρθρου 5, προϋποθέτει τη συμμετοχή τους στη διαγωνιστική διαδικασία και τη χορήγηση της σχετικής άδειας. Μέχρι την έκδοση της σχετικής άδειας, θεωρείται ότι λειτουργούν νομίμως στη γεωγραφική περιοχή που εκπέμπουν, εφόσον υποβάλουν υποψηφιότητα στη διαγωνιστική διαδικασία.»

Το άρθρο 5 παρ. 7 εδ. β όριζε πως «β) Ως νομίμως λειτουργούντες ραδιοφωνικοί σταθμοί νοούνται αυτοί που έχουν λάβει άδεια ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας ραδιοφωνικού σταθμού ελεύθερης λήψης, σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. 25/1988 (ΦΕΚ 10 Α'), των άρθρων 6 και 7 του ν. 2328/1995, όπως ισχύει, και του άρθρου 24α' του ν. 2075/1992 (ΦΕΚ 129 Α'), όπως ισχύει, καθώς και αυτοί που θεωρούνται ότι λειτουργούν νομίμως, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 53 του ν. 2778/1999 (ΦΕΚ 295 Α'), της παρ. 29 του άρθρου 12 του ν. 3310/2005 (ΦΕΚ 30 Α'), της παρ. 7 του άρθρου 15 του ν. 3444/2006, και κάθε άλλης σχετικής διάταξης, όπως ισχύουν.»

Σημειωτέον να αναφερθούμε και στους νόμους του παραπάνω άρθρου, οι οποίοι δεν έχουν αναλυθεί, ήτοι

α) ο νόμος υπ' αριθμ. 2075/1992 (ΦΕΚ 129 Α') με τίτλο «Οργάνωση και λειτουργία τον τομέα των τηλεπικοινωνιών», όπου στο άρθρο 24^ο περιλαμβάνονταν λεπτομέρειες όσον αφορά την κατάθεση προτάσεων για την αδειοδότηση τηλεπικοινωνιακής δραστηριότητας,

β) ο νόμος υπ' αριθμ. 2778/1999 (ΦΕΚ 295 Α') με τίτλο «Αμοιβαία Κεφάλαια Ακίνητης Περιουσίας - Εταιρ. Επενδύσεων», όπου στο άρθρο 53

οριζόταν πως *«Οι ραδιοφωνικοί σταθμοί, που λειτουργούσαν την 1η Νοεμβρίου 1999, θεωρούνται ως νομίμως λειτουργούντες μέχρι την έκδοση της απόφασης του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης η οποία προβλέπεται στο άρθρο 7 παρ. 2 του ν. 2328/ 1995, για την προκήρυξη συγκεκριμένων θέσεων αδειών λειτουργίας τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών.»*

γ) ο νόμος υπ' αριθμ. 3310/2005 με τίτλο «Μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων», όπου στο άρθρο 12§29 οριζόταν πως το χρονικό διάστημα ισχύος των αδειών λειτουργίας ραδιοφωνικών σταθμών που προέβλεπε ο νόμος 2328/1995, ήτοι των τεσσάρων ετών, παρατάθηκε για τους ραδιοφωνικούς σταθμούς του Νομού Αττικής μέχρι 30.11.2005

και τέλος δ) ο νόμος υπ' αριθμ. 3444/2006, με τίτλο «Σύσταση «Εθνικού Οπτικοακουστικού Αρχείου» - Ρύθμιση θεμάτων Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας, Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και άλλες διατάξεις» που όριζε πως η παράταση της ισχύος των αδειών ραδιοφωνικών σταθμών του Νομού Αττικής, συνεχίζει να ισχύει μέχρι την έκδοση νέας προκήρυξης για τη χορήγηση αδειών.

Η σύνθετη αυτή διοικητική διαδικασία πρακτικά εφαρμόστηκε με επιτυχία κυρίως στο Νομό Αττικής. Μάλιστα η τακτική αυτή, με την παράταση νόμιμης λειτουργίας συνεχίστηκε και σε επόμενους νόμους, όπως: α) Με το άρθρο 20§5 του νόμου 3592/2007 ορίστηκε πως *«Η προβλεπόμενη από τη διάταξη του εδαφίου β' της παρ. 7 του άρθρου 15 του ν. 3444/2006 (ΦΕΚ 46 Α'), καθώς και από τη διάταξη του άρθρου 9 παρ. 2 του ν. 3548/2007 (ΦΕΚ 68 Α') προθεσμία για την έκδοση προκήρυξης με αντικείμενο τη χορήγηση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών αδειών παρατείνεται μέχρι την 31.12.2007.»*

β) Με το Νόμο υπ' αριθμ. 3640/2008 με τίτλο «Κύρωση Συμφωνίας Στρατηγικής Συνεργασίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των Εταιρειών Microsoft Corporation, Microsoft Ireland Operation Limited και Μάικροσοφτ Ελλάς Ανώνυμη Βιομηχανική και Εμπορική Εταιρεία Προϊόντων και Υπηρεσιών Πληροφορικής και άλλες διατάξεις.» ορίστηκε στο άρθρο 2§1 πως *«Η προβλεπόμενη από τη διάταξη της παρ. 5 του άρθρου 20 του ν. 3592/2007 (ΦΕΚ 161 Α) προθεσμία για την έκδοση προκήρυξης με αντικείμενο τη χορήγηση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών αδειών παρατείνεται αφότου έληξε μέχρι την 31.10.2008.»*

γ) Με το νόμο υπ' αριθμ. 3723/2008 με τίτλο «Ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και άλλες διατάξεις», στο άρθρο 9 ορίστηκε πως «*Η προβλεπόμενη από τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου δεύτερου του ν. 3640/2008 (ΦΕΚ 22 Α') προθεσμία για την έκδοση προκήρυξης με αντικείμενο τη χορήγηση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών αδειών παρατείνεται αφότου έληξε μέχρι την 30.6.2009.*»

δ) Με το νόμο υπ' αριθμ. 3775/2009 με τίτλο «Κανόνες Τεκμηρίωσης Ενδοομιλικών Συναλλαγών, Κανόνες Υποκεφαλαιοδότησης Επιχειρήσεων, Διαδικασία Ταχείας Αδειοδότησης και άλλες διατάξεις», στο άρθρο 38 ορίστηκε πως «*Η προβλεπόμενη από τη διάταξη του άρθρου 9 του ν. 3723/2008 (ΦΕΚ 250 Α') προθεσμία για την έκδοση προκήρυξης με αντικείμενο τη χορήγηση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών αδειών παρατείνεται αφότου έληξε μέχρι τις 31.12.2009.*»

ε) Με το Νόμο υπ' αριθμ. 3838/2010 με τίτλο «Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις.» στο άρθρο 29§4 ορίστηκε πως «*Η προβλεπόμενη από τη διάταξη του άρθρου 38 του ν. 3775/2009 (ΦΕΚ 122 Α') προθεσμία για την έκδοση προκήρυξης με αντικείμενο τη χορήγηση αδειών τηλεοπτικών σταθμών και ραδιοφωνικών αδειών παρατείνεται αφότου έληξε μέχρι τις 31.12.2010.*» και στ) Με το νόμο 3905/2010 με τίτλο «Ενίσχυση και ανάπτυξη της κινηματογραφικής τέχνης και άλλες διατάξεις.» ορίστηκε στο άρθρο 49§8 πως «*Η προβλεπόμενη από τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 29 του ν. 3838/2010 (ΦΕΚ 49 Α') προθεσμία για την έκδοση προκήρυξης με αντικείμενο τη χορήγηση αδειών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών παρατείνεται μέχρι τις 31.12.2011.*».

Διαφαίνεται λοιπόν η διάθεση του νομοθέτη και των κυβερνήσεων αλληπάλληλων παρατάσεων ώστε να μην εκδίδονται οι απαραίτητες προκηρύξεις προς αδειοδότηση. Αξιοσημείωτο θα ήταν να αναφερθούμε και στο νόμο υπ' αριθμ. 4109/2013 με τίτλο «Κατάργηση και συγχώνευση νομικών προσώπων του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα – Σύσταση Γενικής Γραμματείας για το συντονισμό του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις», όπου στο άρθρο 32 όρισε πως «*Σε περίπτωση οριστικής παύσης ή διακοπής τουλάχιστον επί εξάμηνο της λειτουργίας ραδιοφωνικού σταθμού ή καθυστέρησης καταβολής επί τετράμηνο των αποδοχών στο 1/3 τουλάχιστον*

του προσωπικού ή του 1/3 των συνολικών αποδοχών του από τους υπόχρεους προς τούτο, η άδεια λειτουργίας του ραδιοφωνικού σταθμού ανακαλείται από τον ως τότε αδειούχο της. Ύστερα από αίτηση που υποβάλλεται στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης από το ήμισυ πλέον ενός τουλάχιστον των εργαζομένων – περιλαμβανομένου του 1/3 τουλάχιστον των δημοσιογράφων αν πρόκειται για ενημερωτικό σταθμό – χορηγείται σε αυτούς άδεια ίδρυσης, εγκατάστασης και λειτουργίας τοπικού ραδιοφωνικού σταθμού στην αντίστοιχη συχνότητα με πρόταση του ΕΣ.Ρ. και απόφαση του Υπουργού Τύπου και Μ.Μ.Ε.».

γ) Ισχύον νομικό καθεστώς αδειοδότησης τηλεοπτικών σταθμών

Όπως αναλύσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο το Σύνταγμα του 1975 περιελάμβανε αναφορά και προβλέψεις για την τηλεόραση στο άρθρο 15, σύμφωνα με τις οποίες ο έλεγχος του κράτους επί της λειτουργίας του μέσου παρέμενε και περαιτέρω αποτελούσε κυριαρχικό δικαίωμα του. Η πρόθεση του συνταγματικού νομοθέτη ήταν να αναχθεί σε δημόσια υπηρεσία και να διασφαλιστεί η τήρηση των αρχών της αντικειμενικότητας, ισοτιμίας και ποιότητας, ως θεσμική εγγύηση.

Η πρώτη φορά που επιτράπηκε η ίδρυση και λειτουργία ραδιοφωνικών σταθμών ήταν με το νόμο υπ' αριθμ. 1730/1987 με τίτλο «Ελληνική Ραδιοφωνία-Τηλεόραση, Ανώνυμη Εταιρεία (ΕΡΤ-Α.Ε.)», που κατήργησε το μονοπώλιο του κράτους όσον αφορά τη ραδιοφωνία, ενώ με το νόμο υπ αριθμ. 1866/1989 με τίτλο «Ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως και παροχή αδειών για την ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών», με τον οποίο εισήχθησαν ρυθμίσεις για την παροχή αδειών ίδρυσης και λειτουργίας μη κρατικών τηλεοπτικών σταθμών το έτος 1989 με το άρθρο 4 αυτού.

Ο νόμος αυτός όριζε τις προϋποθέσεις για την απόκτηση άδειας, μέσα στις οποίες απαιτούνταν και η εμπειρία και η παράδοση των μετοχών της εταιρείας στα ΜΜΕ, ενώ προέβλεπε επίσης πως το Δημόσιο θα προέβαινε σε σύναψη σύμβασης παραχώρησης μη κρατικής τηλεόρασης με την εταιρεία στην οποία θα χορηγούνταν η άδεια, με ανάλογο ποσό οικονομικού ανταλλάγματος. Οι

συμβάσεις αυτές δεν υπογράφηκαν ποτέ, και συνακόλουθα εν υπήρξε ποτέ και η καταβολή του αντιτίμου (Σχινά, 2016).

Μετέπειτα εκδόθηκε ο νόμος υπ' αριθμ. 2328/1995, με τίτλο «Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις.», ο οποίος προχώρησε στην πρόβλεψη της διαδικασίας χορήγησης αδειών, με την έκδοση σχετικής προκήρυξης, και όρισε και συγκεκριμένα κριτήρια χορήγησης τους.

Ο αριθμός των αδειών όμως για άλλη μια φορά δεν οριζόταν στον νόμο και μάλιστα στις μεταβατικές του διατάξεις του νόμου 1866/1989 με το άρθρο 5§1 ορίστηκε πως *«Άδειες που έχουν χορηγηθεί σε ανώνυμες εταιρείες ή δημοτικές επιχειρήσεις κατά το άρθρο 4 του Ν. 1866/1989 εξακολουθούν να ισχύουν για διάστημα ενός (1) έτους από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού. Μετά τη λήξη τους ακολουθεί η διαδικασία ανανέωσης που προβλέπεται στο άρθρο 2 του παρόντος νόμου.»*. Με αυτό το άρθρο ανανεώθηκε άτυπα η λειτουργία των ήδη λειτουργούντων χωρίς άδεια σταθμών για ακόμα ένα έτος. Μάλιστα η προκήρυξη που προβλεπόταν στο νόμο αυτό δεν εκδόθηκε έκτοτε και άρα δόθηκε παράταση στη άτυπη παράταση στη λειτουργία τους.

Ακολούθησε ο νόμος υπ' αριθμ. 2438/1996 με τίτλο «Περί κυρώσεως της από 7ης Μαΐου 1996 Συμβάσεως μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Εταιρείας ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ – ΓΕΩΡΓΙΚΗ – ΕΞΑΓΩΓΙΚΗ Α.Ε. για την τροποποίηση και συμπλήρωση της από 4ης Νοεμβρίου 1996 Συμβάσεως μεταξύ των αυτών Συμβαλλομένων, όπως τροποποιήθηκε και άλλες διατάξεις», ο οποίος όρισε την παράταση της ισχύος των αδειών για άλλους εννέα μήνες και μάλιστα αναδρομικά.

Μετέπειτα με το νόμο υπ' αριθμ. 2644/1998 με τίτλο «Για την παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών και συναφείς διατάξεις» ορίστηκε με το άρθρο 17 πως *«1. Οι τηλεοπτικοί σταθμοί περιφερειακής και τοπικής εμβέλειας που λειτουργούν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος άρθρου και έχουν υποβάλει εμπροθέσμως αίτηση για χορήγηση άδειας λειτουργίας ιδιωτικού τηλεοπτικού σταθμού σύμφωνα με τη διαδικασία των υπ" αριθμ. 4775/1/3.3.1998 (ΦΕΚ παρ. 15), 4774/1/3.3.1998 (ΦΕΚ παρ. 14), 15011/Ε/3.7.1998 (ΦΕΚ παρ. 36) και 15012/Ε/ 3.7.1998 (ΦΕΚ παρ. 36) αποφάσεων του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης θεωρούνται ως νομίμως λειτουργούντες..... μέχρι την έκδοση της απόφασης του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με την οποία θα χορηγηθούν άδειες*

λειτουργίας ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών για την αντίστοιχη γεωγραφική περιοχή ή μέχρι την έκδοση απορριπτικής απόφασης μετά την ολοκλήρωση του προβλεπόμενου στο άρθρο 2 παρ. 5 περιπτώσεις γ" και δ" του ν. 2328/1995 ελέγχου συνδρομής των νόμιμων προϋποθέσεων ή της επάρκειας της τεχνικής μελέτης.». Νομιμοποιήθηκε δηλαδή η λειτουργία τους μέχρι την ολοκλήρωση της αδειοδοτικής διαδικασίας.

Μετά και την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001, εκδόθηκε ο νόμος υπ' αριθμ. 3021/2002 με τίτλο «Περιορισμοί στη σύναψη δημοσίων συμβάσεων με πρόσωπα που δραστηριοποιούνται ή συμμετέχουν σε επιχειρήσεις μέσω ενημέρωσης και άλλες διατάξεις», ο οποίος όριζε στο άρθρο 7§2 πως «Η παράγραφος 3 του άρθρου 17 του ν. 2644/1998 (ΦΕΚ 233 Α') αντικαθίσταται ως εξής: «Οι άδειες λειτουργίας του άρθρου 5 παρ. 1 του ν. 2328/1995, η ισχύς των οποίων παρατάθηκε με τη διάταξη του άρθρου 4 του ν. 2438/1996 (ΦΕΚ 211 Α'), εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την πρώτη εφαρμογή του άρθρου 2 παρ. 1 του ν. 2328/1995 με την έκδοση αδειών λειτουργίας για την αντίστοιχη γεωγραφική περιοχή.». Παρατάθηκε λοιπόν επ' αόριστον η λειτουργία των σταθμών μέχρι την έκδοση αδειών λειτουργίας.

Στο ίδιο σκεπτικό κινήθηκε και ο νόμος υπ' αριθμ. 3051/2002 με τίτλο «Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις.». Όρισε λοιπόν και αυτός στο άρθρο 19 του πως οι διαγωνιστικές διαδικασίες για τη χορήγηση αδειών λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών, οι οποίες δεν είχαν ολοκληρωθεί μέχρι τότε καταργούνται και ότι οι τηλεοπτικοί σταθμοί περιφερειακής και τοπικής εμβέλειας οι οποίοι, θεωρούνταν μέχρι τότε ως νομίμως λειτουργούντες εξακολουθούσαν να θεωρούνται ως νομίμως λειτουργούντες μέχρι την πρώτη εφαρμογή του άρθρου 2 παρ. 1 του Ν. 2328/1995 με την έκδοση αδειών λειτουργίας για την αντίστοιχη γεωγραφική περιοχή.

Συνεχείς παρατάσεις λειτουργίας δινόταν στους τηλεοπτικούς σταθμούς και με επόμενα νομοθετήματα, ήτοι ο νόμος υπ' αριθμ. 3444/2006 με τίτλο «Σύσταση «Εθνικού Οπτικοακουστικού Αρχείου» - Ρύθμιση θεμάτων Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας, Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και άλλες διατάξεις (μέχρι τις 30-06-2006), ο νόμος υπ' αριθμ. 3548/2007 με τίτλο «Καταχώρηση δημοσιεύσεων των φορέων του Δημοσίου στο νομαρχιακό και τοπικό Τύπο και

άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 68/Α/2007)» (30-06-2007) και ο νόμος υπ' αριθμ. 3592/2007 με τίτλο «Συγκέντρωση και αδειοδότηση Επιχειρήσεων Μέσων Ενημέρωσης και άλλες διατάξεις.» (31-12-2007).

Το 2012 εκδόθηκε ο νόμος υπ' αριθμ. 4038 με τίτλο «Επείγουσες ρυθμίσεις που αφορούν την εφαρμογή του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012–2015», όπου με το άρθρο 8 με τίτλο «Επείγοντα θέματα της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας και της Γενικής Γραμματείας Μέσων Ενημέρωσης», νομιμοποιούνται για μία ακόμη φορά οι λειτουργούντες τηλεοπτικοί σταθμοί σύμφωνα με το νόμο 3592/2007 μέχρι την έκδοση της απόφασης για τη χορήγηση αδειών παροχής περιεχομένου επίγειας ψηφιακής εκπομπής, καθώς και οι περιφερειακοί τηλεοπτικοί σταθμοί.

Ορίζεται μάλιστα αποκλειστική προθεσμία έξι μηνών για την υποβολή αίτησης από τους σταθμούς αυτούς και της έγκρισης από το ΕΣΡ της ψηφιακής εκπομπής του αναλογικού τους προγράμματος. Ενώ η προβλεπόμενη από τη διάταξη της παρ. 8 του άρθρου 49 του ν.3905/2010 (Α' 219) προθεσμία για την έκδοση προκήρυξης με αντικείμενο τη χορήγηση αδειών ραδιοφωνικών σταθμών παρατείνεται αφότου έληξε μέχρι τις 31.12.2012.

Παρομοίως όρισε και ο νόμος υπ' αριθμ. 4208/2013 με τίτλο «Ρυθμίσεις Υπουργείου Υγείας και άλλες διατάξεις.», όπου στο άρθρο 18 αναφέρεται πως *«.....οι τηλεοπτικοί σταθμοί που λειτουργούν νομίμως σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 8 του ν. 4038/2012 (Α' 14), εφόσον εξέπεμπαν τηλεοπτικό πρόγραμμα στις 31.8.2013, συμβάλλονται με νομίμως αδειοδοτημένο πάροχο δικτύου για την ψηφιακή εκπομπή του προγράμματός τους, μέχρι τη χορήγηση αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής ευρυεκπομπής όπως προβλέπεται από το ν. 3592/2007, η οποία θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέχρι τις 30.6.2014, και υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 8 του ν. 4038/2012.»*

Τελικά εκδόθηκε ο νόμος υπ' αριθμ. 4339/2015 με τίτλο «Αδειοδότηση παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης - Ίδρυση συνδεδεμένης με την Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. ανώνυμης εταιρίας για την ανάπτυξη δικτύου επίγειας ψηφιακής ευρυεκπομπής – Ρύθμιση θεμάτων Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ. Τ.) – Εθνική Επικοινωνιακή Πολιτική, Οργάνωση της Επικοινωνιακής Διπλωματίας – Σύσταση Εθνικού Κέντρου Οπτικοακουστικών Μέσων και Επικοινωνίας και Μητρώου

Επιχειρήσεων Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης - Τροποποίηση διατάξεων του Ν. 4070/2012 (Α 82) και άλλες διατάξεις.».

Σύμφωνα με αυτόν λοιπόν η αδειοδότηση των παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης γίνεται με τη διενέργεια διαγωνιστικής διαδικασίας, μέσω δημοπρασίας. Η διαδικασία αυτή διενεργείται και οργανώνεται από το Ε.Σ.Ρ., το οποίο είναι υπεύθυνο και για την έκδοση της σχετικής προκήρυξης.

Μάλιστα οι τηλεοπτικές άδειες διακρίνονται σε εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας. *«Εθνικής εμβέλειας είναι οι άδειες των παρόχων περιεχομένου που καλύπτουν πληθυσμιακά την επικράτεια και περιφερειακής εμβέλειας οι άδειες των παρόχων περιεχομένου που καλύπτουν πληθυσμιακά αντίστοιχες Περιφερειακές Ζώνες, όπως αυτές καθορίζονται με τους εκάστοτε ισχύοντες Χάρτες Συχνότητων, οι οποίοι καθορίζουν επίσης το ποσοστό πληθυσμιακής κάλυψης, που υποχρεούται να εξασφαλίζει στον πάροχο περιεχομένου ο πάροχος δικτύου.»* (άρθρο 1§3).

Στο άρθρο 2§4 ορίζεται πως ο Υπουργός στον οποίο ανατίθενται εκάστοτε οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, μετά από αιτιολογημένη γνώμη του Ε.Σ.Ρ. και δημόσια διαβούλευση, θα καθορίζει τον αριθμό των δημοπρατούμενων αδειών τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ανά κατηγορία εμβέλειας (εθνικής ή περιφερειακής), προγράμματος (ενημερωτικού ή μη ενημερωτικού), είδος περιεχομένου σε περίπτωση ενημερωτικού προγράμματος (γενικού ή θεματικού περιεχομένου), είδος στόχευσης (γενικής ή ειδικής) σε περίπτωση μη ενημερωτικού προγράμματος και είδος θεματικού περιεχομένου σε περίπτωση προγράμματος ειδικής στόχευσης.

Ο αριθμός λοιπόν των δημοπρατούμενων αδειών και το είδος του περιεχομένου τους θα πραγματοποιείται με απόφαση του Υπουργού, γνωμοδοτική απόφαση του Ε.Σ.Ρ. και δημόσια διαβούλευση. Επίσης η τιμή εκκίνησης ανά κατηγορία άδειας θα καθορίζεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και του οικείου Υπουργού, μετά από γνωμοδότηση του Ε.Σ.Ρ.

Η έκδοση της προκήρυξης θα γίνεται από το Ε.Σ.Ρ. και η διαδικασία της αδειοδότησης θα πραγματοποιείται σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος. Μάλιστα το Ε.Σ.Ρ. δύναται να εκδίδει ξεχωριστές προκηρύξεις ανά κατηγορία αδειών. Σύμφωνα με το άρθρο 2§5

ορίζεται πως *«Η χρονική διάρκεια των αδειών παρόχων περιεχομένου είναι δέκα (10) έτη από την ημερομηνία της έκδοσής τους».*

Επίσης να αναφέρουμε πως στο άρθρο 1§2 ορίζεται πως οι τηλεοπτικοί σταθμοί θεωρείται πως αποτελούν υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 106 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μάλιστα η υπηρεσία αυτή θα πρέπει να τελεί βάσει προϋποθέσεων, όρων και διαδικασιών που να διασφαλίζουν, αφενός, τη νομιμότητα, τη διαφάνεια, την πολιτική και πολιτισμική πολυμέρεια και πολυφωνία και τον ελεύθερο και ανόθευτο οικονομικό ανταγωνισμό στον ευρύτερο τομέα των μέσων ενημέρωσης και, αφετέρου, την παροχή στο κοινό υψηλού επιπέδου τηλεοπτικών υπηρεσιών.

Σύμφωνα με το άρθρο 3§1, ορίζεται πως δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία αδειοδότησης που διεξάγεται μέσω δημοπρασίας έχουν: α) Ανώνυμες ή υπό σύσταση ανώνυμες εταιρίες της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, οι οποίες δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στον τομέα των μέσων ενημέρωσης και έχουν ως εταιρικό σκοπό την παροχή υπηρεσιών επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης..... β) Οι επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), με ειδικό σκοπό την παροχή υπηρεσιών επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης, με τη μορφή ανώνυμης εταιρίας, και έδρα εντός της Περιφερειακής Ζώνης, για την οποία προκηρύσσονται οι αντίστοιχες άδειες..... γ) Κοινοπραξίες ή υπό σύσταση κοινοπραξίες, που δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στον τομέα των μέσων ενημέρωσης και έχουν ως εταιρικό σκοπό την παροχή υπηρεσιών επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης.

Επίσης με το άρθρο 11 ορίστηκε πως 11 του ίδιου ν. 4339/2015 ορίζεται: *«1. Η διαδικασία αδειοδότησης των παρόχων περιεχομένου αρχίζει με τη δημοσίευση της σχετικής προκήρυξης από το Ε.Σ.Ρ.. 2. Στην προκήρυξη καθορίζονται οι όροι και η διαδικασία χορήγησης των αδειών παρόχων περιεχομένου και ειδικότερα κατ' ελάχιστον τα εξής: α) Ο αριθμός των προκηρυσσόμενων αδειών, β) Η εμπέλεια, το πρόγραμμα και το είδος του περιεχομένου που αφορούν οι προκηρυσσόμενες άδειες, γ) Η χρονική διάρκεια της άδειας, δ) Η προθεσμία υποβολής των αιτήσεων, ε) Το χρονοδιάγραμμα, τα στάδια και ο τρόπος διενέργειας της διαδικασίας χορήγησης των αδειών μέσω της δημοπρασίας, στ) Η τιμή εκκίνησης ανά κατηγορία άδειας, ζ) Οι προϋποθέσεις συμμετοχής των υποψηφίων στη διαδικασία τόσο της*

προεπιλογής όσο και της τελικής φάσης της δημοπρασίας και η διαδικασία ελέγχου της συνδρομής αυτών, η) Τα έγγραφα που απαιτείται να υποβάλουν οι υποψήφιοι προκειμένου να αποδείξουν τη συνδρομή των προβλεπόμενων από τον παρόντα νόμο θετικών και αρνητικών προϋποθέσεων, βάσει των οποίων θα γίνει η προεπιλογή τους για να αποκτήσουν το δικαίωμα συμμετοχής στην τελική φάση της δημοπρασίας, θ) Ο τρόπος ανακήρυξης των αδειούχων και οι υποχρεώσεις αυτών. 3. ... 4. Το πλήρες κείμενο της προκήρυξης στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα αναρτάται στην ιστοσελίδα του Ε.Σ.Ρ. και της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 5. Η συμμετοχή στη διαδικασία χορήγησης αδειών παρόχου περιεχομένου συνεπάγεται πλήρη αποδοχή των όρων της σχετικής προκήρυξης και δεν είναι επιτρεπτή η συμμετοχή με επιφύλαξη ή υπό αίρεση.».

Με την τροπολογία υπ' αριθμ. 164/40 28.1.2016 με τίτλο «Σχετικά με τις άδειες παρόχου περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης.», προστέθηκε δεύτερο εδάφιο στην παράγραφο 4 του άρθρου 2 του ν. 4339/2015, σύμφωνα με το οποίο «Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος, ο αριθμός των δημοπρατούμενων αδειών παρόχου περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης ανά επιμέρους κατηγορία καθορίζεται με διάταξη νόμου».

Με τροπολογία απ' αυτού του νόμου, που κατατέθηκε εντός του νόμου υπ' αριθμ. 4367/2016 με τίτλο «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Λευκορωσίας για τις διεθνές οδικές επιβατικές και εμπορευματικές μεταφορές και άλλες διατάξεις.» (Α' 19/ 15.02.2016), εισήχθη το άρθρο 2^Α, το οποίο όριζε πως «1. Ο αριθμός των δημοπρατούμενων αδειών παροχών περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου ορίζεται σε **τέσσερις (4)** για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (*high definition*). 2. Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος, η διαγωνιστική διαδικασία για τη χορήγηση των αδειών της προηγούμενης παραγράφου διενεργείται από τον Υπουργό στον οποίο έχουν ανατεθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, ο οποίος εκδίδει τη σχετική προκήρυξη, χορηγεί τις άδειες και προβαίνει σε όλες τις επιμέρους ενέργειες που προβλέπονται από τα άρθρα 3 έως και 15 του παρόντος. Με απόφαση του ίδιου Υπουργού ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα εφαρμογής των ως άνω διατάξεων και δύνανται να

μεταβιβαστούν επιμέρους αρμοδιότητες της διαγωνιστικής διαδικασίας στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας. 3. Η τιμή εκκίνησης για την ανωτέρω κατηγορία δημοπρατούμενων αδειών καθορίζεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και του Υπουργού στον οποίο έχουν ανατεθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας».

Με την τροπολογία αυτή λοιπόν δόθηκε αρμοδιότητα στον αντίστοιχο Υπουργό για τη διεξαγωγή του αδειοδοτικού διαγωνισμού αλλά και καθορίστηκε ο αριθμός των αδειών για τηλεοπτικούς σταθμούς, ήτοι τέσσερις.

Μετέπειτα εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 4297/1.3.2016 απόφαση του Υπουργού Επικρατείας (Β' 518/1.3.2016), με την οποία ορίσθηκε πως «Μεταβιβάζουμε στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας τις εξής κατωτέρω αναφερόμενες επιμέρους αρμοδιότητες της διαγωνιστικής διαδικασίας, για τη χορήγηση τεσσάρων (4) αδειών παρόχων 1. Τη δημοσίευση της προκήρυξης, με την οποία άρχεται η διαγωνιστική διαδικασία... 2. Την παραλαβή των δικαιολογητικών των υποψηφίων,..... 3. Τη διαδικασία προεπιλογής». Μάλιστα στο άρθρο 2 ορίστηκε πως η Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας συγκροτεί Ειδική Επιτροπή Διενέργειας του διαγωνισμού για τη χορήγηση των τεσσάρων αδειών, η οποία συγκροτείται σύμφωνα με τη ισχύουσα νομοθεσία για τη νόμιμη συγκρότηση των συλλογικών οργάνων της διοίκησης για τη διεξαγωγή δημοσίων διαγωνισμών.

Ακολούθησαν οι πράξεις υπ' αριθμ. α) 7230/4.4.2016 απόφαση του Υπουργού Επικρατείας (Β' 930/6.4.2016), με την οποία μεταβιβάσθηκε στη Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας η αρμοδιότητα συστάσεως Ειδικής Επιτροπής Ενστάσεων στο πλαίσιο της ανωτέρω διαγωνιστικής διαδικασίας, β) 7577/6.4.2016 κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Υποδομών, Μεταφορών & Δικτύων και Επικρατείας (Β' 985/8.4.2016) με την απόφαση αυτή, όπως τροποποιήθηκε με την 9538/11.5.2016 κοινή απόφαση των ιδίων Υπουργών (Β' 1319/11.5.2016), καθορίσθηκε, ανά ειδικότητα, ο ελάχιστος αριθμός εργαζομένων πλήρους απασχόλησης, που υποχρεούνται να απασχολούν κατά μέσο όρο ετησίως οι πάροχοι περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου, γ) 7752/8.4.2016 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, με την οποία εγκρίθηκε η διενέργεια πρόχειρου διαγωνισμού με σταθμισμένα κριτήρια για την παροχή ελεγκτικών

υπηρεσιών στο πλαίσιο της διενέργειας της διαδικασίας αδειοδότησης παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου.

Τελικά εκδόθηκε η από 8.4.2016 πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος οποία όμως ματαιώθηκε με την υπ' αριθμ. 8768/22.4.2016 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, με την οποία και εγκρίθηκε η διενέργεια πρόχειρου επαναληπτικού διαγωνισμού με σταθμισμένα κριτήρια για την παροχή των ανωτέρω ελεγκτικών υπηρεσιών ακολούθησε η έκδοση της σχετικής από 22.4.2016 προσκλήσεως εκδηλώσεως ενδιαφέροντος.

Ακολούθησε η υπ' αριθμ. 7984/12.4.2016 κοινή απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών και του Υπουργού Επικρατείας (B' 1009/12.4.2016), με την οποία καθορίστηκε στο ποσόν των τριών εκατομμυρίων (3.000.000) ευρώ η τιμή εκκινήσεως για καθεμία από τις τέσσερις δημοπρατούμενες άδειες.

Καταληκτικά το Μάιο του 2016 εκδόθηκε η Προκήρυξη υπ' αριθμ. 1/2016 με τίτλο Προκήρυξη δημοπρασίας για τη χορήγηση τεσσάρων (4) αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (**high definition**), η οποία διακήρυσσε ότι η διαδικασία ακολουθεί τις αρχές της ισότητας και αντικειμενικότητας, με κανόνες που διασφαλίζουν τη διαφάνεια, τη νομιμότητα και την ποιότητα στο χώρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Ενώ η διαδικασία ακολουθήθηκε κανονικά, στις 3 Μαΐου 2016 η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «ANTENNA TV A.E.» προσέφυγε στο Συμβούλιο της Επικρατείας επιδιώκοντας να ακυρωθεί η υπ' αριθμ. 4297/1.3.2016 απόφαση του Υπουργού Επικρατείας και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας με την υπ' αριθμ. 95/2017 απόφαση της Ολομέλειας του έκρινε κατά πλειοψηφία, πως οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 2Α του ν. 4339/2015, με τις οποίες η αρμοδιότητα για την διενέργεια διαγωνιστικής διαδικασίας για την χορήγηση αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας, κατά την πρώτη εφαρμογή του θεσπιζομένου με τον ανωτέρω ν. 4339/2015 συστήματος, ανατίθεται στον

Υπουργό στον οποίο έχουν ανατεθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, αντίκεινται στο άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος.

Ακολουθώ με την Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. 275/2017 με τίτλο «Ανάκληση της υπ' αρ. 1/2016 Προκήρυξης Δημοπρασίας του Υπουργού Επικρατείας για τη χορήγηση τεσσάρων (4) αδειών παροχών περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (high definition) - (ΦΕΚ ΔΔΣ 301/24.6.2016).», ανεκλήθη στις 2 Φεβρουαρίου 2017 η προκήρυξη Δημοπρασίας του Υπουργού Επικρατείας για τη χορήγηση τεσσάρων (4) αδειών παροχών περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (high definition) υπ' αριθμ. 1/2016.

Με το άρθρο 28 του νόμου υπ' αριθμ. 4496/2017 με τίτλο «Τροποποίηση του ν. 2939/2001 για την εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων, προσαρμογή στην Οδηγία 2015/720/ΕΕ, ρύθμιση θεμάτων του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης και άλλες διατάξεις» ψηφίστηκε τροπολογία επί του νόμου 4339/2015.

Τα κύρια σημεία που εισάγονται με αυτό είναι πως κατ' αρχάς καταργείται ως κατηγορία αδειών «ενημερωτικού προγράμματος θεματικού περιεχομένου», σύμφωνα με το άρθρο 28§1. Πλέον σύμφωνα με την παράγραφο 2 δύνανται να συμμετέχουν και Ανώνυμες Εταιρείες που είτε είναι ελληνικές, αλλά και κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.

Στην παράγραφο 8 εδάφιο γ ορίζεται πως «γ) Η παρ. 5 του άρθρου 13 του ν. 4339/2015, αντικαθίσταται ως εξής: «5. Στην περίπτωση που ο αριθμός των προεπιλεγέντων συμμετεχόντων είναι ίσος ή μικρότερος του αριθμού των δημοπρατούμενων αδειών, κάθε ένας από αυτούς ανακηρύσσεται αυτοδικαίως προσωρινός υπερθεματιστής για τη χορήγηση μίας άδειας στην ορισθείσα τιμή εκκίνησης της δημοπρασίας. Τυχόν εναπομένουσες άδειες επαναπροκηρύσσονται υποχρεωτικά από το Ε.Σ.Ρ. με την ίδια τιμή εκκίνησης για την ίδια κατηγορία αδειών, εφόσον μέχρι τη δημοσίευση της επόμενης προκήρυξης για τη χορήγηση άλλης κατηγορίας αδειών παρόχων περιεχομένου εκδηλωθεί έμπρακτο ενδιαφέρον από έναν τουλάχιστον υποψήφιο με την κατάθεση στο Ε.Σ.Ρ. σχετικής αίτησης που συνοδεύεται από εγγυητική επιστολή,

ισόποση με εκείνη που είχε οριστεί για τη συμμετοχή στην προηγούμενη αδειοδοτική διαδικασία. Σε περίπτωση άπρακτης παρέλευσης του παραπάνω χρονικού ορίου, τυχόν εναπομένουσες άδειες αποδεδεσμεύονται για την προκήρυξη άλλης κατηγορίας αδειών παρόχων περιεχομένου. Η διαδικασία των προηγούμενων δύο εδαφίων τηρείται αναλόγως και στην περίπτωση ματαίωσης του διαγωνισμού, λόγω μηδενικής προσέλευσης υποψηφίων. Τα ανωτέρω ισχύουν αναλόγως και σε περίπτωση οριστικής παύσης της λειτουργίας αδειούχου παρόχου περιεχομένου, για οποιονδήποτε λόγο.».

Επίσης ορίζεται στην παράγραφο 8 εδάφιο γ πως μετά τη χορήγηση των προκηρυσσόμενων αδειών απαγορεύεται η προκήρυξη επιπλέον αδειών για όλη τη χρονική διάρκεια ισχύος των δημοπρατούμενων αδειών.

Τέλος προστίθεται άρθρο 14 Α στο νόμο 4339/2015 το οποίο ορίζει πως οι ήδη λειτουργούντες πάροχοι περιεχομένου που δεν θα συμμετάσχουν παραδεκτώς σε προκηρυχθείσα αδειοδότηση για την εμβέλεια και τον τύπο προγράμματος που αφορά η ενεστώσα λειτουργία τους μπορούν να συνεχίσουν να εκπέμπουν έως τρεις (3) μήνες κατ' ανώτατο όριο μετά τη δημοσίευση της προκήρυξης, ενώ μετά την παρέλευση της ως άνω προθεσμίας, θα τερματιστεί η λειτουργία τους με απόφαση του Ε.Σ.Ρ. που κοινοποιείται για την εφαρμογή της στην Ε.Ε.Τ.Τ. και τον αρμόδιο πάροχο δικτύου. Το ίδιο ισχύει και για τους λειτουργούντες που θα συμμετάσχουν ανεπιτυχώς σε προκηρυχθείσα αδειοδότηση.

Στις 27 Νοεμβρίου 2017 λοιπόν εκδόθηκε η νέα προκήρυξη υπ' αριθμ. 1/2017 με τίτλο «Προκήρυξη δημοπρασίας για τη χορήγηση επτά (7) αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου.» από το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο και η διαδικασία αδειοδότησης βρίσκεται εν εξελίξει.

δ) Συνδρομητική ραδιοφωνία και τηλεόραση

Με το νόμο υπ' αριθμ. 2644 της 9/13 Οκτ. 1998 (ΦΕΚ Α' 233) με τίτλο «Για την παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών και

συναφείς διατάξεις.» , προβλέφθηκε για πρώτη φορά στη χώρα μας η παροχή συνδρομητικών, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών.

Σύμφωνα με το άρθρο 1§1 εδ. β αυτού ορίζεται ως παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών, η με οποιαδήποτε τεχνική μέθοδο (αναλογική ή ψηφιακή) ή μέσο (επίγειοι αποκλειστικά πομποί, καλωδιακό δίκτυο ή δορυφόρος, μετάδοση απευθείας προς το κοινό ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων), η πρόσβαση στα οποία τελεί υπό τους όρους που θέτει η κάτοχος της προβλεπόμενης στις διατάξεις του παρόντος νόμου άδειας, ανεξαρτήτως της υποχρέωσης ή μη του χρήστη των υπηρεσιών αυτών για καταβολή οικονομικού ανταλλάγματος.

Τελεί υπό τον άμεσο έλεγχο του κράτους, σύμφωνα με το άρθρο 15 του Συντάγματός μας και έχει ως απώτερο σκοπό της την αντικειμενική και επί ίσοις όροις ενημέρωση, καθώς και την υψηλής στάθμης επιμόρφωση και ψυχαγωγία του κοινού, καθώς συνιστά δημόσια λειτουργία.

Η αδειοδότηση συνδρομητικών υπηρεσιών γίνεται με τη χορήγηση άδειας από τον Υπουργό Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.), ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου, Ραδιοτηλεόρασης (Ε.Σ.Ρ.) και τελική σύναψη σύμβασης παραχώρησης για το Ελληνικό Δημόσιο.

Στο άρθρο 2 του νόμου εκθέτονται αναλυτικά οι προϋποθέσεις κατοχής άδειας για την παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών. Σύμφωνα με αυτό λοιπόν κάποιες από αυτές που ορίζονται είναι πως η αδειοδότηση για παροχή συνδρομητικών υπηρεσιών παρέχεται μόνο σε ανώνυμες εταιρείες. Η έδρα της εταιρείας, καθώς και η κεντρική διοίκησή της πρέπει να βρίσκονται σε ένα από τα Κράτη - Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών διαπιστώνεται από το Ε.Σ.Ρ., το οποίο για τη διαπίστωση αυτή μπορεί να ζητά και τη γνώμη της Τράπεζας της Ελλάδος.

Άξιο μνείας είναι το περιεχόμενο του άρθρου 2, όπου στις παραγράφους 3 και 4 ορίζεται πως *«Κάθε ανώνυμη εταιρία μπορεί να κατέχει **μία μόνο άδεια** για την παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών **με το ίδιο τεχνικό μέσο**, καθώς και **μία ακόμη άδεια** για την παροχή των υπηρεσιών αυτών **με άλλο τεχνικό μέσο**. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να είναι **μέτοχος σε μια μόνο εταιρεία**, η οποία είναι κάτοχος άδειας παροχής συνδρομητικών υπηρεσιών **με το ίδιο τεχνικό μέσο**, καθώς επίσης **και σε μια ακόμη εταιρεία κάτοχο άδειας παροχής συνδρομητικών υπηρεσιών με άλλο τεχνικό μέσο**, με την προϋπόθεση ότι με τη συμμετοχή αυτή δεν*

παραβιάζονται οι κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού και δεν γίνεται κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης που τυχόν έχει αποκτήσει το πρόσωπο αυτό στην αγορά των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών ούτε νοθεύεται με οποιονδήποτε τρόπο η πολιτική και πολιτισμική πολυμέρεια στο μέσο μαζικής ενημέρωσης.....

4. Η κάτοχος άδειας του παρόντος νόμου δεν μπορεί να κατέχει και άδεια λειτουργίας ραδιοφωνικού, ή τηλεοπτικού σταθμού των άρθρων 6 και 1 παράγραφος 1 και 4 του Ν. 2328/1995 (ΦΕΚ 159 Α') (σταθμοί ελεύθερης λήψης)..... Οι μέτοχοι εταιρείας που κατέχει άδεια του παρόντος νόμου μπορούν, υπό τους όρους του προηγούμενου εδαφίου, να κατέχουν άδεια λειτουργίας ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού ελεύθερης λήψης ή να μετέχουν σε εταιρεία που κατέχει τέτοια άδεια.....

β. Η κάτοχος άδειας, οι μέτοχοι της, καθώς και οι μέτοχοι των μετόχων αυτής δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν σε περισσότερες από δύο κατηγορίες μέσων μαζικής ενημέρωσης (τηλεόραση κάθε είδους, ραδιόφωνα κάθε είδους, εφημερίδες).»

Περαιτέρω ορίζονται και περιορισμοί στη σύναψη συμβάσεων εκτέλεσης δημόσιων έργων ή κρατικών προμηθειών ή παροχής υπηρεσιών και από τις εταιρίες που κατέχουν άδεια για συνδρομητικές υπηρεσίες αλλά και για τους μετόχους αυτών.

Διαφαίνεται λοιπόν η διάθεση του νομοθέτη να κατοχυρωθεί και να προστατευθεί η αρχή της αμεροληψίας και της αντικειμενικότητας.

Μάλιστα ορίζεται πολύ συγκεκριμένα ποιες υπηρεσίες και ποια έργα και λοιπές δραστηριότητες συνδέονται άμεσα με την ανάπτυξη και παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών από την κάτοχο της άδειας του παρόντος νόμου, τα οποία είναι «(α) η παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών υποδομής ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού δικτύου, καθώς και επεξεργασίας και μεταφοράς του αντίστοιχου, σήματος, (β) η παραγωγή των συσκευών και του αναγκαίου, λογισμικού, τα οποία καθιστούν δυνατή την πρόσβαση σε καταληπτή μορφή στο περιεχόμενο των παρεχομένων ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών και η κατοχή των σχετικών δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (γ) η παροχή τεχνικών υπηρεσιών, πρόσβασης σε καταληπτή μορφή στο περιεχόμενο των παρεχομένων συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών, καθώς και η παροχή υπηρεσιών διαχείρισης του σχετικού δικτύου συνδρομητών και (δ) η παροχή

προς το κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικού οδηγού προγραμμάτων μπορούν να μην ασκούνται απευθείας από την ίδια την κάτοχο της άδειας, αλλά να παρέχονται σε αυτήν από άλλες ανώνυμες εταιρείες στους καταστατικούς σκοπούς των οποίων περιλαμβάνεται η άσκηση μιας ή περισσότερων από τις παραπάνω δραστηριότητες.».

Στα άρθρα 5 και 6 ορίζεται αναλυτικά και με λεπτομέρειες η διαδικασία χορήγησης αδειών παροχής συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών μέσω επίγειων αποκλειστικά πομπών και μέσω καλωδιακών δικτύων ή δορυφόρου.

Τέλος στο άρθρο 10 αυτού ορίζονται και οι αρχές και οι κανόνες του περιεχομένου του προγράμματος που πρέπει να έχουν οι συνδρομητικές αυτές υπηρεσίες, ήτοι το εξής:
«1.Οι διατάξεις του άρθρου 3 παρ.1 έως 12, 14, 17 και 22 του Ν. 2328/1995 σχετικά με το σεβασμό της προσωπικότητας του ιδιωτικού βίου και της εν γένει συμμετοχής του ατόμου στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή, τους όρους και τις προϋποθέσεις μετάδοσης ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών διαφημίσεων, και άλλων συναφών μηνυμάτων, την προστασία της παιδικής ηλικίας, τη διασφάλιση της πολιτικής πολυφωνίας και της πρόσβασης των κομμάτων στις ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, καθώς και με την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών και των εν γένει συμφερόντων των πολιτών, εφαρμόζονται και ως προς το περιεχόμενο των συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών.».

Με το νόμο υπ' αριθμ. Ν. 3592/2007 ορίστηκε περαιτέρω στο άρθρο 2§17 πως *«Συνδρομητική τηλεόραση»: παροχή ραδιοτηλεοπτικού σήματος, για τη λήψη του οποίου σε αναγνώσιμη μορφή ο χρήστης πρέπει να διαθέτει ειδικό εξοπλισμό και να καταβάλλει συνδρομή.».*

Το 2010 εκδόθηκε το προεδρικό διάταγμα υπ' αριθμ. 109 με τίτλο «Εναρμόνιση της ελληνικής ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2010/13/ΕΕ (ΕΕ L 95 της 15.4.2010) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, με την οποία κωδικοποιήθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 89/552/ΕΟΚ (ΕΕ L 298 της 17.10.1989)», το οποίο έδωσε συγκεκριμένους ορισμούς για τις έννοιες των: «Υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων», «Πρόγραμμα», «Συντακτική ευθύνη», «Πάροχος υπηρεσίας οπτικοακουστικών μέσων», «Τηλεοπτική μετάδοση», «Τηλεοπτικός οργανισμός» και «Κατά παραγγελία υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων».

Σύμφωνα με αυτό ρυθμίστηκε η υπηρεσία τηλεόρασης μέσω ευρυζωνικών δικτύων σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών για την παροχή οπτικοακουστικών υπηρεσιών μέσω. Το νομικό καθεστώς βέβαια της συνδρομητικής τηλεόρασης δεν παύει να ρυθμίζεται συνδυαστικά και από τους προγενέστερους νόμους υπ' αριθμ. 2644/1998, 3592/2007 , αλλά και του νόμου υπ' αριθμ. 2328/1995 ιδίως όσα ορίζονται στο άρθρο 5 § 1 (1. Άδειες που έχουν χορηγηθεί σε ανώνυμες εταιρείες ή δημοτικές επιχειρήσεις κατά το άρθρο 4 του Ν. 1866/1989 εξακολουθούν να ισχύουν για διάστημα ενός (1) έτους από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού. Μετά τη λήξη τους ακολουθεί η διαδικασία ανανέωσης που προβλέπεται στο άρθρο 2 του παρόντος νόμου.) .

Αξιοσημείωτο να αναφέρουμε πως σύμφωνα με το άρθρο 15 § 1 του νόμου 3592/2007, ορίζεται πως πάροχοι συνδρομητικής τηλεόρασης μέσω ευρυζωνικών δικτύων μπορούν να είναι πάροχοι δικτύου ή/και πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και πάροχοι περιεχομένου, οι οποίοι μπορεί να είναι ο ίδιος ή διαφορετικοί φορείς, ενώ σύμφωνα με τη σκέψη 26 της Οδηγίας, με την οποία εναρμονίστηκε το προεδρικό διάταγμα, στην έννοια αυτή δεν εμπίπτουν φυσικά ή νομικά πρόσωπα που απλώς αναμεταδίδουν προγράμματα για τα οποία τη συντακτική ευθύνη φέρουν τρίτοι.

Οι όροι αδειοδότησης λοιπόν της συνδρομητικής τηλεόρασης, συμπερασματικά, ορίζεται από το άρθρο 15 του νόμου 3592/2007, ο οποίος εκδόθηκε μεταγενέστερα από τον νόμο 2644/1998. Στο άρθρο αυτό με τίτλο «Ευρυζωνικά δίκτυα» (Μπρούμας, 2017).

Τέλος να αναφερθούμε πως με το προεδρικό διάταγμα υπ' αριθμ. 209/2010 στα άρθρα 7 και 8 τίθενται περιορισμοί ως προς το περιεχόμενο του προγράμματος της συνδρομητικής τηλεόρασης. Σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 7 της Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. 2010/13 ορίζονται πως «Οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων οφείλουν να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα, ώστε οι παρεχόμενες από αυτούς υπηρεσίες να μην προκαλούν μίσος λόγω φυλής, φύλου, θρησκείας, πεποιθήσεων, εθνικότητας, αναπηρίας, ηλικίας και σεξουαλικού προσανατολισμού. Επίσης, οφείλουν να μην εκμεταλλεύονται τις δεισιδαιμονίες και προλήψεις των ανθρώπων..... οφείλουν να σέβονται την προσωπικότητα, την τιμή, την υπόληψη, τον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο, την επαγγελματική, κοινωνική, επιστημονική,

καλλιτεχνική, πολιτική ή άλλη νόμιμη δραστηριότητα κάθε προσώπου, του οποίου η εικόνα εμφανίζεται στην οθόνη ή αναφέρεται το όνομα ή στοιχεία επαρκή για τον προσδιορισμό του.» και «.....υποχρεούνται να καταστήσουν σταδιακά προσβάσιμες τις υπηρεσίες τους στα άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία..... οφείλουν να μεταδίδουν τουλάχιστον τέσσερις ώρες την εβδομάδα..... Τα προγράμματα αυτά μπορεί να είναι ιδίως ενημερωτικά, ελαφράς ψυχαγωγίας (τηλεπαιχνίδια, θεάματα, εκδηλώσεις), ελληνικές σειρές σε συνέχειες, παιδικές εκπομπές, ντοκιμαντέρ, εκπομπές αθλητικού περιεχομένου και άλλα, εξαιρουμένων των δελτίων ειδήσεων..... Οι τηλεοπτικοί οργανισμοί που χαρακτηρίζονται ως μη ενημερωτικά μέσα,υπόκεινται στην υποχρέωση μετάδοσης τηλεοπτικών προγραμμάτων με τρόπο που να εξασφαλίζει την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία, κατά ποσοστό τουλάχιστον 3% του εβδομαδιαίου προγραμματισμού μεταδόσεών τους».

V. Επίκαιρα θέματα

α) Η αντισυνταγματικότητα του μεταβατικού καθεστώτος προσωρινής αδειοδότησης παρανόμως λειτουργούντων ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών

Όπως αναλύσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο η βούληση του κοινού νομοθέτη και συνεπαγόμενα και τω κυβερνήσεων της χώρας μας ήταν με συνεχή νομοθετήματα να δίνεται παράταση στους ήδη λειτουργούντες ραδιοφωνικούς σταθμούς, αναβάλλοντας την προκήρυξη διαγωνισμού νέων αδειοδοτήσεων για ίδρυση και λειτουργία ραδιοφωνικών σταθμών.

Η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας έκρινε με την απόφασή της υπ' αριθμ. 1206/2012 ως αντισυνταγματική την επ' αόριστον παράταση λειτουργίας παρανόμως λειτουργούντων ραδιοφωνικών σταθμών, καθώς αυτή αντίκειται στο Σύνταγμά μας. Πιο συγκεκριμένα ανέφερε πως *«Επομένως, δώδεκα έτη μετά τη δημοσίευση του παγίου ν. 2328/1995, η διαγωνιστική διαδικασία αδειοδότησης ραδιοφωνικών σταθμών για τους περισσότερους (πλην Αττικής και Θεσσαλονίκης) νομούς της χώρας συνέχιζε να μην έχει καν προκηρυχθεί μέχρι τη δημοσίευση του ν. 3592/2007, ο δε τελευταίος αυτός νόμος δεν έθεσε εύλογη προθεσμία ολοκλήρωσης των διαδικασιών αδειοδότησης, μετά την οφειλόμενη κατά το άρθρο 20 παρ. 5 αυτού έκδοση των σχετικών προκηρύξεων έως 31.12.2007, ούτε όρισε συγκεκριμένο και εύλογο χρόνο λήξης της ανοχής λειτουργίας των παρανόμως λειτουργούντων σταθμών. Κατά συνέπεια, με τις ως άνω διατάξεις του ν. 3592/2007 παρατείνεται εκ νέου, επ' αόριστον, το καθεστώς λειτουργίας των παρανόμως λειτουργούντων σταθμών και η ανοχή της λειτουργίας τους καθίσταται πλέον κανόνας που παραμερίζει το πάγιο και εναρμονιζόμενο προς το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος νομοθετικό καθεστώς.»*

Έκρινε λοιπόν πως παραβιάζονται οι αρχές του Κράτους Δικαίου και της ισότητας, αφού τίθενται οι νομοταγείς πολίτες σε μειονεκτική θέση έναντι των αυθαιρετούντων. Μάλιστα ανέφερε πως τα άρθρα 5, 5α και 14 του Συντάγματος που κατοχυρώνουν κατ' αρχήν την ελευθερία έκφρασης τελούν υπό τον περιορισμό των ανωτέρω αρχών. Εξ' άλλου από την αυθαίρετη λειτουργία του σταθμού και εν γένει από το νομοθετικό πλαίσιο που προϋπέθετε διαγωνιστική

διαδικασία ο αιτών δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι σχηματίστηκε σταθερή πεποίθηση του περί την λειτουργία του σταθμού και αρά δεν παραβιάστηκε η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

Το Κράτος υποχρεούται να εγγυάται υπέρ των πολιτών την πιστή εφαρμογή του νόμου και να προασπίζει τα δημόσια αγαθά, όπως, εν προκειμένω, τις αριθμητικά περιορισμένες ραδιοφωνικές συχνότητες για τη μετάδοση ραδιοφωνικού προγράμματος με αναλογικό σήμα. Χαρακτηριστικά ανέφερε πως *«Εξάλλου, τα άρθρα 5, 5α και 14 του Συντάγματος κατοχυρώνουν κατ' αρχήν την ελευθερία έκφρασης, βασική εκδήλωση της οποίας αποτελεί το δικαίωμα του καθενός να διαδίδει μέσω του τύπου, της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης ειδήσεις, σχόλια και απόψεις (δικαίωμα του πληροφορείν βλ. Ολομ. ΣΤΕ 1213/2010), υπό την επιφύλαξη, όμως, των συνταγματικών αρχών της ισότητας και του κράτους δικαίου, που παραβιάζονται με την επ' αόριστον ανοχή της λειτουργίας ραδιοφωνικών σταθμών που ιδρύθηκαν και λειτουργούν παρανόμως, χωρίς διοικητική άδεια.»*

Περαιτέρω έκρινε πως παραβιάζεται και η συνταγματική αρχή της ισότητας, καθώς η διαρκής παράταση λειτουργίας παρανόμως λειτουργούντων σταθμών θεωρείται πως θέτει σε εξόχως μειονεκτική θέση τα πρόσωπα εκείνα τα οποία, ενώ είχαν την πραγματική δυνατότητα και τη βούληση να ιδρύσουν ραδιοφωνικό σταθμό, δεν το έπραξαν αυθαιρέτως και δεν παρέβησαν το νόμο, σε σχέση με πρόσωπα τα οποία, με την αυθαίρετη κατάληψη ραδιοφωνικής συχνότητας, ίδρυσαν χωρίς άδεια ραδιοφωνικό σταθμό.

Συμπερασματικά τα άρθρα του νόμου υπ' αριθμ. 3592/2007, με τα οποία νομιμοποιήθηκε η συνέχιση λειτουργίας των λειτουργούντων χωρίς άδεια σταθμών υπό την προϋπόθεση ότι οι σταθμοί αυτοί θα υπέβαλαν υποψηφιότητα στη διαγωνιστική διαδικασία του Ν. 2328/1995, κρίθηκε ως αντισυνταγματική. Κατέληξε βέβαια πως το ζήτημα θα έπρεπε να παραπεμφθεί προς επίλυση στην Ολομέλεια. Οι μοναδικοί λοιπόν ραδιοφωνικοί σταθμοί οι οποίοι λειτουργούσαν νόμιμα την επίμαχη περίοδο είναι αυτοί οι οποίοι είχαν λάβει νόμιμη αδειοδότηση μέσω της προκήρυξης της διαδικασίας που οριζόταν από το νόμο υπ' αριθμ. 1730/1987 και το μετέπειτα εκδοθέν προεδρικό διάταγμα υπ' αριθμ. 25/1988. Προϋπόθεση βέβαια για να κριθεί ως νόμιμη η λειτουργία τους από τότε είναι η σύμφωνη με το νόμο υπ' αριθμ. 1866/1989 ανανέωση λειτουργίας τους, καθώς και η λειτουργία τους να μην διεκόπη από τότε, σύμφωνα με το νόμο υπ' αριθμ. 2328/1995.

Αντίστοιχη ήταν και η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας δύο χρόνια νωρίτερα υπ' αριθμ. 3578/2010 από την ολομέλεια που με ανάλογο σκεπτικό κρίθηκε αντισυνταγματική και η επ' αόριστον ανοχή λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών με συνεχείς παρατάσεις από διάφορα νομοθετήματα.

Ανέφερε χαρακτηριστικά πως *«Όμως, η υπό τις εκτεθείσες συνθήκες επ' αόριστον ανοχή της λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών, οι οποίοι ιδρύθηκαν και λειτούργησαν παρανόμως, αντίκειται προς το Σύνταγμα. Πρώτον μεν αντιβαίνει προς την θεμελιώδη συνταγματική αρχή του Κράτους Δικαίου, από την οποία απορρέει η υποχρέωση του Κράτους να εγγυάται υπέρ των πολιτών των πιστή εφαρμογή του νόμου και να προασπίζει τα δημόσια αγαθά. Τούτο επιτυγχάνεται με την αποτελεσματική λειτουργία των κρατικών υπηρεσιών εφαρμογής και επιβολής του νόμου. Έτσι διαφυλάσσεται το κύρος του νόμου και επιβεβαιώνεται η εμπιστοσύνη των πολιτών στην έννομη τάξη, που πρέπει να γίνεται από όλους σεβαστή. Δημόσιο δε αγαθό αποτελούν οι αριθμητικά περιορισμένες ραδιοσυχνότητες για την πραγματοποίηση τηλεοπτικών εκπομπών αναλογικού σήματος. το δημόσιο αυτό αγαθό προσβάλλεται όταν η χρήση των ραδιοσυχνοτήτων γίνεται χωρίς την απαιτούμενη διοικητική άδεια, δηλαδή αυθαιρέτως και παρανόμως. Δεύτερον δε, η επίμαχη ρύθμιση αντιβαίνει προς την συνταγματική αρχή της ισότητας. Διότι θέτει τα πρόσωπα εκείνα, τα οποία, ενώ είχαν την πραγματική δυνατότητα και την βούληση να ιδρύσουν τηλεοπτικό σταθμό, δεν το έπραξαν όμως αυθαιρέτως και δεν παρέβησαν τον νόμο, σε εξόχως μειονεκτική μοίρα σε σχέση με τα πρόσωπα, τα οποία, με την αυθαίρετη κατάληψη ραδιοσυχνότητας, ίδρυσαν παρανόμως, χωρίς δηλαδή άδεια, τηλεοπτικό σταθμό.»*.

Η απόφαση αυτή εκδόθηκε κατόπιν παραπομπής με την απόφαση 2784/2007 του Δ' Τμήματος, με την οποία κρίθηκε το ζήτημα της συνταγματικότητας των διατάξεων των άρθρων 17 παρ. 1 του ν. 2644/1998 και 19 παρ. 2 του ν. 3051/2002, κατά τις οποίες θεωρούνται ως νομίμως λειτουργούντες τηλεοπτικοί σταθμοί, οι οποίοι δεν είναι εφοδιασμένοι με άδεια ιδρύσεως και λειτουργίας, εφόσον πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις. Η απόφαση αυτή ανέφερε πως η παράταση που δινόταν με το νόμο υπ' αριθμ. 3051/2002 κρινόταν ως αντισυνταγματική, καθώς *«για τον λόγο ότι έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές του κράτους δικαίου, της αξίας του ανθρώπου και της ισότητας γιατί αφενός κλονίζει την εμπιστοσύνη των πολιτών στην έννομη τάξη και καλλιεργεί την πεποίθηση ότι το κράτος δεν είναι σε θέση να διαφυλάξει τα*

έννομα αγαθά, ενώ επίσης, αναγνωρίζοντας πλεονεκτήματα σε όσους σταθμούς λειτουργούσαν ως τότε με βάση τις άεσες παράνομες ή πάντως παράδοξες «παρατάσεις», θέτει σε μειονεκτική θέση όσους θα είχαν ίσως την δυνατότητα και την θέληση να λειτουργήσουν τηλεοπτικό σταθμό αλλά δεν εκμεταλλεύθηκαν την παρανομία και δεν εισήλθαν, και αυτοί, παράνομα στην αγορά, αλλά ανέμειναν την χορήγηση αδειών.»

Ήδη βέβαια το Συμβούλιο της Επικρατείας με την απόφασή της Ολομέλειάς του υπ' αριθμ. 3839/1997 ανέφερε πως «η εν τοις πράγμασι ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικού σταθμού, χωρίς άδεια, δεν αποτελούν νόμιμο λόγο χορηγήσεως άδειας κατά τον ν. 1866/1989, έστω και αν η Διοίκηση, με την πρακτική που είχε τηρήσει, είχε ανεχθεί ή και υποβοηθήσει την λειτουργία χωρίς άδεια του συγκεκριμένου, καθώς και άλλων τηλεοπτικών σταθμών.».

β) Ο νέος νόμος υπ' αριθμ. 4512/2018 περί αδειοδότησης ραδιοφωνικών σταθμών

Ο νέος νόμος που εκδόθηκε σε Φύλλο της Κυβερνήσεως στις 17 Ιανουαρίου 2018, υπ' αριθμ. 4512/2018 με τίτλο «Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις. [Νέα οικογενειακά επιδόματα από 1.1.2018 - Κούρεμα 40% στις προσαυξήσεις και τα πρόστιμα - Ηλεκτρονικά οι πλειστηριασμοί - Νέα υπηρεσία ερευνών οικονομικών εγκλημάτων]», αφιέρωσε το τμήμα ΣΤ' αυτού σε διατάξεις για την αρμοδιότητα του Υπουργείου Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και ενημέρωσης σχετικά με την αδειοδότηση ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών επίγειας ψηφιακής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας.

Πιο συγκεκριμένα λοιπόν στο άρθρο 220§1 όρισε πως «*Η λειτουργία των ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών που μεταδίδουν το πρόγραμμά τους σε ελεύθερη λήψη μέσω επίγειας ψηφιακής ευρυεκπομπής, υπόκειται σε αδειοδότηση, η οποία γίνεται κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας μέσω δημοπρασίας. Η διαδικασία αδειοδότησης διενεργείται από το Ε.Σ.Ρ., το οποίο εκδίδει τη σχετική προκήρυξη.»*

Οι άδειες οι οποίες θα δοθούν, διακρίνονται σε εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας. Ως εθνικής εμβέλειας νοούνται οι άδειες που καλύπτουν πληθυσμιακά ολόκληρη την επικράτεια, ενώ ως περιφερειακής, οι άδειες που καλύπτουν πληθυσμιακά τις Περιοχές Απονομής, όπως καθορίζονται με τον

εκάστοτε ισχύοντα Χάρτη Συχνοτήτων επίγειας ψηφιακής ραδιοφωνικής ευρυεκπομπής.

Μάλιστα στο άρθρο 220§3 προχωρά στη διάκριση των ραδιοφωνικών σταθμών σε ενημερωτικούς και μη, ανάλογα με το χαρακτήρα του προγράμματός τους και αδειοδοτούνται αντιστοίχως.

Με απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, μετά από σύμφωνη γνώμη του Ε.Σ.Ρ. και δημόσια διαβούλευση, καθορίζεται ο αριθμός των δημοπρατούμενων αδειών ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών επίγειας ψηφιακής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης ανά κατηγορία εμβέλειας (εθνικής και περιφερειακής) και προγράμματος (ενημερωτικού ή μη ενημερωτικού). Ενώ ο Χάρτης Συχνοτήτων επίγειας ψηφιακής ραδιοφωνικής ευρυεκπομπής και η χορήγηση δικαιωμάτων χρήσης ραδιοσυχνοτήτων επίγειας ψηφιακής ραδιοφωνικής ευρυεκπομπής γίνονται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο νόμο υπ' αριθμ. 3592/ 2007.

Η τιμή εκκίνησης των δημοπρατούμενων αδειών ανά κατηγορία εμβέλειας και προγράμματος, καθώς και ανά Περιοχή Απονομής, καθορίζεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και του Υπουργού Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, μετά από σύμφωνη γνώμη του Ε.Σ.Ρ.

Ιδιαίτερης σημασίας κρίνεται η παράγραφος 6 του άρθρου 221 που ορίζει πως *«Η χρονική διάρκεια των αδειών ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών επίγειας ψηφιακής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης είναι δέκα (10) έτη από την ημερομηνία της έκδοσής τους.»*

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση για την Αδειοδότηση Ιδιωτικών Ραδιοφωνικών Σταθμών Επίγειας Ψηφιακής Ευρυεκπομπής Ελεύθερης Λήψης, επιδιώκεται η ρύθμιση της διαδικασίας αδειοδότησης των παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής ραδιοφωνικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας, προκειμένου να διασφαλίζεται, όπως σε κάθε κράτος δικαίου αρμόζει, η νομιμότητα της λειτουργίας των επιχειρήσεων αυτών κατά τη μετάβαση στην ψηφιακή εποχή.

Παράλληλα με την αδειοδότηση στόχος είναι η διασφάλιση της πολυφωνίας, της αντικειμενικής με ίσους όρους μετάδοσης πληροφοριών και ειδήσεων, της ενίσχυσης της κοινωνικής αποστολής του ραδιοφώνου και της ενίσχυσης της πολιτιστικής ανάπτυξης της χώρας, με γνώμονα το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και της προστασίας του πολίτη κατ' επιταγή του άρθρου 15 του Συντάγματος.

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή μίας επιχείρησης στη διαδικασία δημοπράτησης άδειας λειτουργίας ραδιοφωνικού σταθμού, σύμφωνα με το άρθρο 222 είναι να διαθέτει το κατά περίπτωση προβλεπόμενο ελάχιστο κεφάλαιο που θα διασφαλίζει τη λειτουργία της, αφού θα είναι υποχρεωμένη στη διατήρηση του κεφαλαίου αυτού με ίδια κεφάλαια, καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της άδειας.

Περαιτέρω ρυθμίζονται επίσης κωλύματα και ασυμβίβαστες ιδιότητες των μετόχων και των διοικητικών στελεχών των υποψηφίων εταιριών, το ιδιοκτησιακό καθεστώς των υποψηφίων, οι όροι προκήρυξης από το Ε.Σ.Ρ., καθώς και ο έλεγχος προέλευσης των οικονομικών μέσων που διέθεσαν οι μέτοχοι για τη συμμετοχή της στην κάθε εταιρία.

Κρίσιμη είναι επίσης και η παράγραφος 3 του άρθρου 235, η οποία ορίζει πως μετά την ολοκλήρωση της αδειοδοτικής διαδικασίας των ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών και την πιστοποίηση της ολοκλήρωσης του τελικού σταδίου της μετάβασης στην ψηφιακή ραδιοφωνική ευρυεκπομπή, με απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης και μετά από σύμφωνη γνώμη του Ε.Σ.Ρ., θα διακοπεί η αναλογική εκπομπή των ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών.

Κατ' εντολή και σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού, εκδόθηκε η Δημοπρασία για τη Χορήγηση Δικαιωμάτων Χρήσης Ραδιοσυχνοτήτων Επίγειας Ψηφιακής Ραδιοφωνικής Ευρυεκπομπής - Τεύχος Προκήρυξης στις 19 Ιανουαρίου 2018. Αντικείμενο αυτής ήταν ο ακριβής καθορισμός της διαδικασίας για τη χορήγηση, μέσω δημοπρασίας δικαιωμάτων χρήσης ραδιοσυχνοτήτων επίγειας ψηφιακής ραδιοφωνικής ευρυεκπομπής.

Το χρονοδιάγραμμα που θα πρέπει να ακολουθηθεί παρατίθεται αυτούσιο από την προκήρυξη και βρίσκεται εν εξελίξει της κατάθεσης της παρούσας εργασίας. Το μέλλον λοιπόν θα αναδείξει τα αποτελέσματα αυτής.

Πίνακας 3.1: Χρονοδιάγραμμα Χορήγησης των Δικαιωμάτων Χρήσης Ραδιοσυχνοτήτων

Δημοσίευση του Τεύχους Προκήρυξης	18-1-2018
Κατάθεση Αιτήσεως Συμμετοχής (Φακέλου Αίτησης Συμμετοχής και Φακέλου Προσφορών)	17-4-2018 και ώρα: 10.00 - 11.00
Δημοσίευση Συμμετεχόντων	17-4-2018

Ανακοίνωση των επιλεγέντων Συμμετεχόντων και αποστολή των Δελτίων Συμμετοχής	8-5-2018
Πέρας προθεσμίας υποβολής ενστάσεων	11-5-2018 έως ώρα 15.00
Απόφαση ΕΕΤΤ επί των ενστάσεων	17-5-2018
Προβλεπόμενη ημερομηνία αποσφράγισης Προσφορών-Ανακοίνωση Υπερθεματιστών	24-5-2018

γ) Η ερμηνεία περί συνταγματικότητας του νόμου υπ' αριθμ. 4339/2015 για την αδειοδότηση τηλεοπτικών σταθμών

Ο νόμος υπ' αριθμ. 4339/2015 με τίτλο «Αδειοδότηση παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης - Ίδρυση συνδεδεμένης με την Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. ανώνυμης εταιρίας για την ανάπτυξη δικτύου επίγειας ψηφιακής ευρυεκπομπής – Ρύθμιση θεμάτων Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ. Τ.) – Εθνική Επικοινωνιακή Πολιτική, Οργάνωση της Επικοινωνιακής Διπλωματίας – Σύσταση Εθνικού Κέντρου Οπτικοακουστικών Μέσων και Επικοινωνίας και Μητρώου Επιχειρήσεων Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης - Τροποποίηση διατάξεων του Ν. 4070/2012 (Α 82) και άλλες διατάξεις.», όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 164/40 28.1.2016 και το νόμο υπ' αριθμ. 4367/2016 με τίτλο «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Λευκορωσίας για τις διεθνές οδικές επιβατικές και εμπορευματικές μεταφορές και άλλες διατάξεις.» είναι ο επίμαχος νόμος που απασχόλησε την κοινή γνώμη.

Με αυτούς ορίστηκε πως η αρμοδιότητα για την διενέργεια της διαγωνιστικής διαδικασίας για την χορήγηση αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας κατά την πρώτη της εφαρμογή, ανατέθηκε στον Υπουργό, στον οποίο έχουν ανατεθεί οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας. Πρόθεση του νομοθέτη ήταν η ταχύτερη διενέργεια της εν λόγω

διαδικασίας, η οποία πραγματοποιήθηκε με προκήρυξη που εκδόθηκε στις 17.5.2016.

Σύμφωνα με την απόφαση υπ' αριθμ. 95/2017 του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε ότι αντίκεινται στο άρθρο 15§2 του Συντάγματος μας, διότι παρακάμπτει τη σχετική αποκλειστική αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ.

Άλλωστε με το άρθρο 4 του νόμου υπ' αριθμ. 2863/2000 με τίτλο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης και άλλες αρχές και όργανα του τομέα παροχής ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών, ορίστηκε πως *«Επίσης, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης είναι αρμόδιο για την έκδοση: α) των προκηρύξεων που προβλέπονται στα άρθρα 2 παρ. 2 εδ. α' και 7 παρ. 2 εδ. α' του Ν. 2328/1995 (ΦΕΚ 159 Α')»*. Αρμοδιότητα η οποία διατηρήθηκε τόσο με τον μεταγενέστερο ν. 3592/2007 (άρθρα 6 παρ. 1 και Β και 13 παρ. 3, όπως το δεύτερο άρθρο αντικαταστάθηκε με το άρθρο 80 παρ. 1 περ. στ' του ν. 4070/2012) όσο και με τον επίμαχο ν. 4339/2015.

Η απόφαση όριζε χαρακτηριστικά πως *«Η σχετική δε με την χορήγηση των εν λόγω αδειών αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ. δεν έγκειται απλώς στην τυπική έκδοση της τελικής πράξεως χορηγήσεως της άδειας, μετά από διαδικασία που έχει διενεργήσει άλλο όργανο, που δεν έχει τα εχέγγυα του Ε.Σ.Ρ., και υπό προϋποθέσεις που το άλλο αυτό όργανο έχει καθορίσει μονομερώς χωρίς καμία σύμπραξη με το Ε.Σ.Ρ., αλλά περιλαμβάνει και όλη την διαδικασία η οποία θα καταλήξει στην χορήγηση της άδειας. Και τούτο διότι η ανάγκη οργανώσεως των ραδιοτηλεοπτικών μέσων κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα, την αμεροληψία και την πολυφωνία και να αποτρέπει κυβερνητικές και γενικότερα μονομερείς επιρροές που μπορεί να επηρεάσουν τους όρους του πολιτικού ανταγωνισμού με τον έλεγχο της διαμορφώσεως της κοινής γνώμης, ανακύπτει ήδη στο στάδιο χορηγήσεως των αδειών, κατά το οποίο καθορίζεται ποιοί σταθμοί θα λειτουργήσουν στο μέλλον. Εν όψει των ανωτέρω, δηλαδή εν όψει του ότι το Ε.Σ.Ρ. είναι και αυτό όργανο του ασκούμενου από το Κράτος, μεταξύ άλλων, στην τηλεόραση αμέσου ελέγχου προς εκπλήρωση των αναφερομένων στο τρίτο εδάφιο της προαναφερθείσης παραγράφου 2 του άρθρου 15 του Συντάγματος σκοπών δημοσίου συμφέροντος και συγκροτείται αφ' ενός μεν κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα, την αμεροληψία και την πολυφωνία στην λειτουργία, μεταξύ άλλων, των τηλεοπτικών σταθμών και αφ' ετέρου από πρόσωπα με τα ανάλογα με την αποστολή του προσόντα,*

προκύπτει ότι, κατά την έννοια του ανωτέρω άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος, α) καθίσταται υποχρεωτική η σύμπραξη του Ε.Σ.Ρ. στην άσκηση αρμοδιοτήτων, με τις οποίες, σε συνεργασία ενδεχομένως και με άλλες ανεξάρτητες αρχές, όπου αυτό απαιτείται λόγω της τεχνικής φύσεως των τιθεμένων ζητημάτων, καθορίζονται οι όροι λειτουργίας και αδειοδότησεως, μεταξύ άλλων, και των τηλεοπτικών σταθμών, και β) σε περίπτωση επιλογής του συστήματος της κατόπιν διαγωνισμού χορηγήσεως των αδειών λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών, καθίσταται υποχρεωτική η διενέργεια αποκλειστικώς από το Ε.Σ.Ρ. της σχετικής διαγωνιστικής διαδικασίας.».

Κρίθηκε λοιπόν ως αντισυνταγματική η πλήρης παράκαμψη αρμόδιας ανεξάρτητης αρχής, ήτοι του Ε.Σ.Ρ. που προβλέπεται ρητώς από το Σύνταγμα.

Χαρακτηριστική είναι η άποψη της μειοψηφία της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας η οποία ανέφερε πως «το Ε.Σ.Ρ. είναι και αυτό, παράλληλα με τη νομοθετική εξουσία και τα άλλα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας, φορέας του κατά το Σύνταγμα αμέσου ελέγχου των ανωτέρω σταθμών και στο προγενέστερο της ενάρξεως λειτουργίας αυτών στάδιο, δηλαδή στο στάδιο της χορηγήσεως των αδειών λειτουργίας τέτοιων σταθμών η χορήγηση, δηλαδή, των ανωτέρω αδειών, αποτελούσα, όπως δέχεται και η πλειοψηφία, αντικείμενο του «αμέσου ελέγχου» των τηλεοπτικών σταθμών, δεν ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Ε.Σ.Ρ., αφού αυτό δεν είναι, όπως επίσης αναγνωρίζει και η πλειοψηφία, ο μοναδικός φορέας του εν λόγω «αμέσου ελέγχου». Η αρμοδιότητα, συνεπώς, χορηγήσεως αδειών ιδρύσεως και λειτουργίας τηλεοπτικών σταθμών και διενεργείας της σχετικής, διαγωνιστικής ή μη, διαδικασίας, μπορεί, κατά το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος, να ασκείται και από άλλα, πλην του Ε.Σ.Ρ., κρατικά όργανα».

Την ίδια άποψη εξέφρασε και ο καθηγητής κ. Δρόσος (2016), ο οποίος ανέφερε πως «Το άρθρο 1 παρ. 1 του παραπάνω ν. 4339/2015 προβλέπει ότι “η διαγωνιστική διαδικασία” για την αδειοδότηση στην οποία αναφέρεται το ερώτημα διενεργείται από το ΕΣΡ μέσω δημοπρασίας σε υλοποίηση της σχετικής δέσμευσης της χώρας και σύμφωνα με όσα ειδικότερα ορίζει ο νόμος αυτός. Όμως από τις 29.10.2015 δυνάμει του άρθρου 55 παρ. 10 του παραπάνω ν. 4339/2015 το ΕΣΡ δεν είναι συγκροτημένο επειδή έληξε αυτοδικαίως η θητεία τριών από τα εναπομείναντα τέσσερα μέλη του..... ενώ προβλέπεται από τον νόμο 4339/2015 όργανο –το ΕΣΡ- για να διεξαγάγει τις παραπάνω διαγωνιστικές διαδικασίες, αυτό το όργανο δεν είναι συγκροτημένο

ούτε αναμένεται να συγκροτηθεί στο προβλεπόμενο χρόνο. Ενόψει όμως των παραπάνω, και ιδίως των σημειουμένων στις παραπάνω υπό III, Β, 4 και 5 παραγράφους όπως και στην αμέσως προηγούμενη παράγραφο, παρίσταται αναγκαίο να ορισθεί ένα κρατικό όργανο το οποίο και θα τις διεξαγάγει..... το αντίθετο θα σήμαινε την ματαίωση του συνταγματικού σκοπού του άρθρου 15 παρ. 2 Σ με την περαιτέρω συνέχιση της κατά τα παραπάνω παραβίασης του Συντάγματος. Όμως η περαιτέρω συνέχιση της κατά τα παραπάνω παραβίασης του Συντάγματος, η οποία επιπροσθέτως συνεπάγεται και την για αόριστο χρόνο μη εξυπηρέτηση του παραπάνω σκοπού επείγοντος μείζονος δημοσιονομικού συμφέροντος, προς τις οποίες τείνει η κατά τα ανωτέρω διαφαινόμενη αδυναμία συγκρότησης του ΕΣΡ δεν είναι συνταγματικά ανεκτές. Το αντίθετο, το να περιμείνει δηλαδή η διεξαγωγή των διαγωνιστικών διαδικασιών μέχρις ότου είτε σχηματισθεί (σε αυτήν την βουλευτική περίοδο ή σε μία επόμενη ή άχρι καιρού) η προβλεπόμενη από το άρθρο 101Α Σ πλειοψηφία συγκρότησης του ΕΣΡ ή και το να αναθεωρηθεί η διάταξη αυτή θα σήμαινε ότι η διαδικασία συγκρότησης του ΕΣΡ αποτελεί συνταγματικό σκοπό μείζονα της άσκησης του αμέσου κρατικού ελέγχου στην τηλεόραση που συνιστά η ρητώς προβλεπόμενη από το άρθρο 15 παρ. 2 Σ καθεστώτος προηγούμενης άδειας, ικανή να ματαιώσει την συνταγματική υποχρέωση πραγματικής εφαρμογής καθεστώτος προηγούμενης άδειας, αλλά και το ότι η εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, όπως και η τελική συμμόρφωση στην σχετική δέσμευση που ανελήφθη κατά τα παραπάνω με το τρίτο Μνημόνιο έχει ήσσονα αξία από την διαδικασία συγκρότησης του ΕΣΡ. Τούτο όμως θα ήταν συνταγματικώς άτοπο, δεδομένου ότι τόσο το γράμμα του άρθρου 15 παρ. 2 Σ, όσο και η ορθή και συνεπής προς την σχετική και προπαρατεθείσα σταθερή νομολογία ερμηνεία του, επιτρέπουν την εξεύρεση λύσης συμβατικής προς το γράμμα του Συντάγματος, εναρμονισμένης προς την ως τώρα τάση της νομολογίας, σύμφωνης προς το πνεύμα του Συντάγματος – τελικά δηλαδή σύμφωνης προς το Σύνταγμα- η οποία δεν θα ματαιώνει ούτε τον συνταγματικό σκοπό του αμέσου ελέγχου της τηλεόρασης μέσω και της πλήρους εισαγωγής του καθεστώτος προηγούμενης άδειας, ούτε την συμμόρφωση προς την παραπάνω σχετική δέσμευση της χώρας, αλλά ούτε και την εξυπηρέτηση του δημοσίου σκοπού του συνιστάμενου σε καθ' εαυτή την αποκόμιση του προσδοκώμενου από το Δημόσιο οικονομικού οφέλους.». Κατέληξη δε στο ότι «Η ανάθεση, με διάταξη τυπικού νόμου, στον καθ' ύλη αρμόδιο Υπουργό της αρμοδιότητας για την διεξαγωγή διεθνούς ανοικτού διαγωνισμού για την

αδειοδότηση παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης δεν προσκρούει σε καμία συνταγματική διάταξη.» (Δρόσος, 2016).

Σημειωτέον να αναφερθεί πως η παρούσα απόφαση έκρινε αντισυνταγματική τη διάταξη περί διενέργειας του διαγωνισμού από τον Υπουργό ειδικά κατά την πρώτη εφαρμογή του νόμου (την παρ. 2 του άρθρου 2Α του ν.4339/15) και ακολούθως ακυρώθηκαν η απόφαση του υπουργού επικρατείας για μεταβίβαση της διαγωνιστικής διαδικασίας στην γενική γραμματεία ενημέρωσης και η απόφαση του γενικού γραμματέα ενημέρωσης περί συστάσεως πενταμελούς επιτροπής για τη διενέργεια του διαγωνισμού.

Δεν προέβη όμως σε κρίση επί των άλλων ρυθμίσεων για αντισυνταγματικότητα, με τις οποίες ορίστηκε ο αριθμός των δημοπρατούμενων αδειών, και καθορίστηκε η τιμή εκκίνησης.

V. Επίλογος:

Συμπερασματικά, η ρύθμιση του ραδιοηλεκτρικού τοπίου στην Ελλάδα μετά από παραπάνω από εικοσιπέντε χρόνια λειτουργίας κάθε άλλο παρά ξεκάθαρη θα μπορούσαμε να την χαρακτηρίσουμε. Ήδη βρισκόμαστε εν μέσω εξελίξεων, καθώς «τρέχουν» οι προκηρύξεις για ραδιοφωνικούς αλλά και τηλεοπτικούς σταθμούς και αναμένονται να ολοκληρωθούν μέσα στο 2018.

Με το πέρασ του χρόνου συνάγεται πως η πολιτική βούληση, που ήταν απαραίτητη για την εξυγίανση και την εξομάλυνση του τοπίου της αδειοδότησης των ραδιοηλεκτρικών σταθμών δεν υπήρξε ποτέ με αποτέλεσμα τη μη δημιουργία υγιούς καθεστώτος αδειοδότησης και λειτουργίας τους.

Το κράτος σύμφωνα με το Σύνταγμά μας αποτελεί το ρυθμιστή της λειτουργίας της ραδιοηλεκτρικής και τον εγγυητή του πλουραλισμού των ιδεών και των πληροφοριών που μεταδίδονται. Θα πρέπει να λαμβάνει όλα τα αναγκαία θετικά μέτρα, ώστε να διασφαλίζεται η καθολική παροχή της

ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας στην εθνική επικράτεια με πλήρη σεβασμό των συνταγματικών αξιών.

Η αναδρομή όμως στο νομικό πλαίσιο αποδεικνύει πως υπονομεύθηκαν μείζουσες δικαιοκρατικές αρχές με την ανοχή της Πολιτείας. Οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας υπήρξαν καθοριστικές και τόνισαν την ανάγκη καθορισμού ενός θεσμικού πλαισίου με σταθερούς κανόνες που θα εγγυάται αλλά και θα πραγματώνει την τήρηση των αρχών της νομιμότητας και της διαφάνειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αγγελόπουλος, Α. (χ.η.) *Η εξέλιξη της τηλεόρασης*. Ανακτημένο 01 03, 2018 από http://daskalosa.eu/glossa_st/h_istoria_tis_tileorasis.html

Αιτιολογική – Εισηγητική Έκθεση του Νόμου υπ' αριθμ. 4512. (2018). Ανακτημένο 14 02, 2018 από <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/10532930.pdf>

Ανδρουσοπούλου, Α. Ε. (2004). *Το συνταγματικό πλαίσιο των μέσων μετάδοσης λόγου/παράστασης στην Ελλάδα. (άρθρο 15 του Συντάγματος)*. Σχολή Νομικών, Οικονομικών, Πολιτικών Επιστημών. Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ανακτημένο 01 03, 2018 από <http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/word/669.doc>

Ανέστη, Ι. Κ. (2009). *Στάθης Βαλούκος: Ιστορία της Ελληνικής τηλεόρασης*. Ανακτημένο 01 03, 2018 από http://www.lifo.gr/guide/book_reviews/225

Απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας υπ' αριθμ. 97 (2017). Ανακτημένο 03 04, 2018 από <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/olokliri-i-apofasi-toy-ste-gia-tis-tileoptikes-adeies>

Απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας υπ' αριθμ. 1206 (2012).

Ανακτημένο 03 04, 2018 από http://www.nb.org/blog/wp-content/uploads/2012/05/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%B2%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5-%CE%B5%CE%B4%CF%8E-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%A3%CF%84%CE%95-1206_2012.pdf

Απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας υπ' αριθμ. 1901 (2014).

Κατάργηση ΕΡΤ Α.Ε. – Αίτηση ακύρωσης – Δημόσια ραδιοτηλεόραση – Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης – Ομαδικές απολύσεις. Ανακτημένη 15 03, 2018 από http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomologia/ste%201901_2014.htm

Απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας υπ' αριθμ. 3578 (2010).

Αντίθεση στις συνταγματικές αρχές του Κράτους Δικαίου και της ισότητας διατάξεων, βάσει των οποίων θεωρούνται νομίμως λειτουργούντες τηλεοπτικοί σταθμοί χωρίς άδεια ιδρύσεως και λειτουργίας. Ανακτημένο 03 04, 2018 από http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomologia/steol3578_2010.htm

Βαλούκος, Σ. (2008). *Ιστορία της ελληνικής τηλεόρασης*. Αθήνα: Αιγόκερως.

Βαμβακάς, Β., & Παναγιωτόπουλος, Π. (επιμ.). (2014). *Η Ελλάδα στη δεκαετία του '80: Κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό λεξικό*. Αθήνα: Επίκεντρο.

Βασιλάκη, Ζ. (χ.η.). *Ιστορική αναδρομή ραδιοφώνου (τέλη 19^{ου} αιώνα-1987)*. Ανακτημένο 15 03, 2018 από <http://eclass.teiion.gr/modules/document/file.php/DSE106/4.2.%20%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%AE%20%CF%83%CF%84%CE%BF%20%CE%A1%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CF%8C%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%BF.pdf>

Βενιζέλου, Ε. (2015). *Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την ανάδειξη του Πειραιά ως τουριστικό προορισμό*. (Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς). Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων του Ιδρυματικού Καταθετηρίου Διώνη του Πανεπιστημίου Πειραιώς (Κωδ. 2017-01-17T09:38:39Z).

Γιαϊτσης, Π., & Μπαρμπούτης, Χ. (2001). *Τα πρώτα ραδιοφωνικά βήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Δάμπασης, Γ. (2002). *Την εποχή της τηλεόρασης*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Δημοπρασία για τη Χορήγηση Δικαιωμάτων Χρήσης Ραδιοσυχνοτήτων
Επίγειας Ψηφιακής Ραδιοφωνικής Ευρυεκπομπής - Τεύχος
Προκήρυξης. (2018). Ανακτημένο 14 02, 2018 από
<https://www.radiofono.gr/node/45334>

Διαρκής Κώδικας Νομοθεσίας. (2018). Τόμος 18^A Ραδιοφωνία και
Τύπος. Υπουργείο Εσωτερικών. Τμήμα Εκδόσεων και
Γραμματειακής Λογιστικής Υποστήριξης. Ανακτημένο 15 03,
2018 από [http://www.e-
themis.gov.gr/portal/files/volumes/temp/%CE%A4%CE%9F%
CE%9C%CE%9F%CE%A3%2018%CE%91.doc](http://www.e-themis.gov.gr/portal/files/volumes/temp/%CE%A4%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%A3%2018%CE%91.doc)

Δουλκέρη, Τ. (1979). *Ραδιοφωνία-Τηλεόραση: Νομικά και κοινωνικά
προβλήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Δρόσος, Γ. Ζ. (2016). *Γνωμοδότηση*. Ανακτημένο 01 03, 2018 από
[http://nomika-nea.gr/%CE%B7-
%CE%B3%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%BF%CE%B4%CF
%8C%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7-
%CF%84%CE%BF%CF%85-
%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%B3%CE%B7%CF
%84%CE%AE-
%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7-
%CE%B4%CF%81%CF%8C/](http://nomika-nea.gr/%CE%B7-%CE%B3%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%BF%CE%B4%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%B3%CE%B7%CF%84%CE%AE-%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7-%CE%B4%CF%81%CF%8C/)

- Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. (2010). Ανακτημένο 15 03, 2018 από https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf
- Ζαχαρόπουλος, Κ. (2017). *Η ζωντανή ιστορία του ραδιοφώνου στην Θεσσαλονίκη*. Ανακτημένο 15 02, 2018 από <http://parallaximag.gr/thessaloniki/chartis-tis-polis/zontani-istoria-tou-radiofonou-stin-thessalonik>
- Ζαχαρόπουλος, Θ. (2003). The Rise and Fall of Municipal Radio in Greece. *Journal of Radio Studies* 10 (2). σσ. 231-245
- Η εξέλιξη του ραδιοφώνου: μια σταθερή αξία. (2015). Ανακτημένο 01 03, 2018 από <http://blog.kotsovolos.gr/i-exelixi-tou-radiofonou/>
- Καραπάτη, Ζ. (2016). *Πλαισίωση και τηλεοπτική ενημέρωση: Η κάλυψη της είδησης του κλεισίματος της ΕΡΤ*. (Διπλωματική εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών). Ανακτημένο 06 03, 2018 από <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/1503589/theFile>
- Καρατσόλια, Ε. Ι. (χ.η.). *Οι συνταγματικές αρχές των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών*. Νομική Σχολή. Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ανακτημένο 01 03, 2018 από

<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW169/%CE%9F%CE%B9%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%20%CE%91%CF%81%CF%87%CE%AD%CF%82%20%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%A1%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%84%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%BF%CF%80%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%BF%CE%BC%CF%80%CF%8E%CE%BD%20%281282%29%20-%20%CE%9A%CE%B1%CF%81%CE%B1%CF%84%CF%83%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%B1%20%CE%95%CE%BB%CE%AD%CE%BD%CE%B7-%CE%99%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B1.pdf>

Κάρτερ, Γ. (2004). *Ελληνική ραδιοφωνία τηλεόραση*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κατσούδας, Δ. (1985). Greece: A politically controlled state monopoly broadcasting system. *West European Politics* 8 (2). pp. 137-151.

Κλειαμάκη, Ό., & Ζώντου, Ε. (επιμ.) (2006). *Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα*, Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων. Αθήνα.

Κομνηνού, Μ. (2001). *Από την αγορά στο θέαμα*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Κουνενάκη, Π. (επιμ.) (1996). Ελληνική τηλεόραση. Η τριαντάχρονη πορεία της από την πρώτη εκπομπή έως την σημερινή πολυφωνία. *Εφημερίδα Καθημερινή*. Ανακτημένο 01 03, 2018 από

<https://web.archive.org/web/20121113123739/http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1996/03/10031996.pdf>

Κούσιου, Χ. (2018). Παγκόσμια ημέρα ραδιοφώνου: Χρόνια πολλά Αθήνα 9.84. Ανακτημένο 20 03, 2018 από

<http://www.athina984.gr/2018/02/13/pagkosmia-imeraradiofonou-chronia-polla-athina-9-84/>

Κυπριώτη, Κ. (2012). *Συνταγματικοί περιορισμοί ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών*. (Προπτυχιακή εργασία. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών). Ανακτημένο 15 03, 2018 από

<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW169/%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%A4%CE%91%CE%93%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%99%20%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%99%20%CE%A1%CE%91%CE%94%CE%99%CE%9F%CE%A4%CE%97%CE%9B%CE%95%CE%9F%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%A9%CE%9D%20%CE%95%CE%9A%CE%A0%CE%9F%CE%9C%CE%A0%CE%A9%CE%9D%20%28%CE%9D%CE%91%CE%9212038%29%20->

[%20%CE%9A%CF%85%CF%80%CF%81%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B7%20%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BD%CE%B1.pdf](#)

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής. (2008). Πύλη για την Ελληνική γλώσσα. Ανακτημένο 01 03, 2018 από http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%84%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CF%8C%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7&dq

Λιόσης, Κ. (2016). *Πολιτική και ΜΜΕ: Το ραδιόφωνο ως μέσο κινητοποίησης και χειραγώγησης των μαζών*. (Πτυχιακή εργασία. Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας.). Ανακτημένο 15 03, 2018 από <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5875/%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%9C%CE%9C%CE%95-%20%CE%A4%CE%9F%20%CE%A1%CE%91%CE%94%CE%99%CE%9F%CE%A6%CE%A9%CE%9D%CE%9F%20%CE%A9%CE%A3%20%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F%20%CE%9A%CE%99%CE%9D%CE%97%CE%A4%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%99%CE%97%CE%A3%CE%97%CE%A3%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%A1%CE%91%CE%93%CE%A9%CE%93%CE%97%CE%A3>

[%CE%97%CE%A3%20%CE%A4%CE%A9%CE%9D%20%CE%9C%CE%91%CE%96%CE%A9%CE%9D..pdf?sequence=1&isAllowed=y](#)

Μπαρμπούτης, Χ., & Κλώντζας, Μ. (2001). *Το φράγμα του ήχου: Η δυναμική του ραδιοφώνου στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Μπρούμας, Α. (2013). *Το Νομικό Καθεστώς της Αδειοδότησης των Ραδιοφωνικών Σταθμών*. Ανακτημένο 20 03, 2018 από https://lawandtech.eu/2013/02/25/radio_stations_law/

Μπρούμας, Α. (2017). *Το Νομικό Πλαίσιο για την Συνδρομητική Τηλεόραση Μέσω Ευρυζωνικών Δικτύων [IP-TV]*. Ανακτημένο 20 03, 2018 από <https://lawandtech.eu/2017/08/28/ip-tv/>

Νομοθετικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 1244. (1972). *Περί λειτουργίας Ερασιτεχνικών και Πειραματικών Σταθμών Ασυρμάτου , Ειδικών Ραδιοδικτύων και ιδρύσεως Υπηρεσίας Ελέγχου Ραδιοεκπομπών*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 181. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-epikoinonies-telepikoinonies-telephonia/nd-1244-1972.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 1730. (1987). *Ελληνική Ραδιοφωνία-Τηλεόραση, Ανώνυμη Εταιρεία (ΕΡΤ-Α.Ε.)*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 145.

Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/enemerose-tupos-radiophono-teleorase/n-1730-1987.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 1866. (1989). *Ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως και παροχή αδειών για την ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 222.

Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/enemerose-tupos-radiophono-teleorase/n-1866-1989.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 2075. (1995). *Οργάνωση και λειτουργία των τομέων των τηλεπικοινωνιών*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 129.

Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-epikoinonies-telepikoinonies-telephonia/nomos-2075-1992-phek-129-a-31-7-1992.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 2173. (1993). *Ανασυγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ίδρυση της Εθνικής Επιτροπής Ηλεκτρονικών Μέσων Επικοινωνίας και άλλες διατάξεις*.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 208. Ανακτήθηκε 14 Μαρτίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/enemerose-tupos-radiophono-teleorase/n-2173-1993.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 2328. (1995). *Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 159. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από <http://www.synigoroskatanaloti.gr/docs/law/gr/N2328-1995.pdf>

Νόμος υπ' αριθμ. 2438. (1996). *Περί κυρώσεως της από 7^{ης} Μαΐου 1996 Συμβάσεως μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Εταιρείας ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ – ΓΕΩΡΓΙΚΗ – ΕΞΑΓΩΓΙΚΗ Α.Ε. για την τροποποίηση και συμπλήρωση της από 4^{ης} Νοεμβρίου 1996 Συμβάσεως μεταξύ των αυτών Συμβαλλομένων, όπως τροποποιήθηκε και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 211. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από <https://nomoi.info/%CE%A6%CE%95%CE%9A-%CE%91-211-1996-%CF%83%CE%B5%CE%BB-1.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 2644. (1998). *Για την παροχή συνδρομητικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών υπηρεσιών και συναφείς διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 233. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/enemerose-tupos-radiophono-teleorase/n-2644-1998.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 2778. (1999). *Αμοιβαία Κεφάλαια Ακίνητης Περιουσίας - Εταιρ. Επενδύσεων*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 295. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από http://www.gge.gr/09diadsystasis/Documents/Nomoi/N_2778.doc

Νόμος υπ' αριθμ. 2863. (2000). *Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης και άλλες αρχές και όργανα του τομέα παροχής ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 262. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/enemerose-tupos-radiophono-teleorase/n-2863-2000.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 3021. (2002). *Περιορισμοί στη σύναψη δημοσίων συμβάσεων με πρόσωπα που δραστηριοποιούνται ή συμμετέχουν σε επιχειρήσεις μέσω ενημέρωσης και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 143. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από http://www.hellaskps.gr/documents/Dimosiotita_2000-2006/PDF/TOMOS1/KEF12.pdf

Νόμος υπ' αριθμ. 3310. (2005). *Μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων κατά τη*

διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 30. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από http://announcements.asfa.gr/index.php/doc_view/59-n-3310-2005

Νόμος υπ' αριθμ. 3444. (2006). *Σύσταση «Εθνικού Οπτικοακουστικού Αρχείου» - Ρύθμιση θεμάτων Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας, Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 46. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/nomos-3444-2006>

Νόμος υπ' αριθμ. 3548. (2006). *Καταχώριση δημοσιεύσεων Δημοσίου τομέα στο νομαρχιακό και τοπικό τύπο και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 68. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-demosia-dioikese/n-3548-2007.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 3592. (2007). *Συγκέντρωση και αδειοδότηση Επιχειρήσεων Μέσων Ενημέρωσης και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 161. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από <https://www.radiofono.gr/node/819>

Νόμος υπ' αριθμ. 3640. (2008). *Κύρωση Συμφωνίας Στρατηγικής Συνεργασίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των Εταιρειών Microsoft Corporation, Microsoft Ireland Operation Limited και Μάικροσοφτ Ελλάς Ανώνυμη Βιομηχανική και Εμπορική Εταιρεία Προϊόντων και Υπηρεσιών Πληροφορικής και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 22. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-epikheireseis/n-3640-2008.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 3723. (2009). *Ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 250. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου, 2018 από <http://www.nomikosodigos.info/guide/legislation/149-2008-11-30-22-44-04>

Νόμος υπ' αριθμ. 3775. (2009). *Κανόνες Τεκμηρίωσης Ενδοομιλικών Συναλλαγών, Κανόνες Υποκεφαλαιοδότησης Επιχειρήσεων, Διαδικασία Ταχείας Αδειοδότησης και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 122. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <http://www.publicrevenue.gr/elib/DesktopModules/PdfViewer/>

[web/viewer.html?file=/elib/DesktopModules/ViewModule/Documents/3775_2009.pdf](http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomothesia/n3838_10.htm)

Νόμος υπ' αριθμ. 3838. (2010). *Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 49. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από

http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomothesia/n3838_10.htm

Νόμος υπ' αριθμ. 3905. (2010). *Ενίσχυση και ανάπτυξη της κινηματογραφικής τέχνης και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 219. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από

<http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/el/gr/gr297el.pdf>

Νόμος υπ' αριθμ. 4038. (2012). *Επείγουσες ρυθμίσεις που αφορούν την εφαρμογή του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012–2015*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 14. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από

http://www.mou.gr/elibrary/N4038_2012_fek14.pdf

Νόμος υπ' αριθμ. 4109. (2013). *Κατάργηση και συγχώνευση νομικών προσώπων του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα – Σύσταση Γενικής Γραμματείας για το συντονισμό του*

κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 16. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από http://www.mou.gr/elibrary/FEK16A_N4109_2013_Katarghsh.pdf

Νόμος υπ' αριθμ. 4208. (2013). *Ρυθμίσεις Υπουργείου Υγείας και άλλες διατάξεις.* Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 252. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <https://www.hc-crete.gr/Media/Default/law/4208-2013-1.pdf>

Νόμος υπ' αριθμ. 4324. (2015). *Ρυθμίσεις θεμάτων Δημόσιου Ραδιοτηλεοπτικού Φορέα, Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση Ανώνυμη Εταιρεία και τροποποίηση του άρθρου 48 του κ.ν. 2190/1920 και άλλες διατάξεις.* Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 44. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <http://polites.ert.gr/wp-content/uploads/2015/08/%CE%A6%CE%95%CE%9A.pdf>

Νόμος υπ' αριθμ. 4339. (2015). *Αδειοδότηση παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης - Ίδρυση συνδεδεμένης με την Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. ανώνυμης εταιρίας για την ανάπτυξη δικτύου επίγειας ψηφιακής ευρυεκπομπής – Ρύθμιση θεμάτων Εθνικής Επιτροπής*

Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ. Τ.) – Εθνική Επικοινωνιακή Πολιτική, Οργάνωση της Επικοινωνιακής Διπλωματίας – Σύσταση Εθνικού Κέντρου Οπτικοακουστικών Μέσων και Επικοινωνίας και Μητρώου Επιχειρήσεων Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης - Τροποποίηση διατάξεων του Ν. 4070/2012 (Α 82) και άλλες διατάξεις. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 133. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <https://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/717>

Νόμος υπ' αριθμ. 4367. (2016). *Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Λευκορωσίας για τις διεθνές οδικές επιβατικές και εμπορευματικές μεταφορές και άλλες διατάξεις.* Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 19. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/sygkoinonies-metafores/nomos-4367-2016.html>

Νόμος υπ' αριθμ. 4496. (2017). *Τροποποίηση του ν. 2939/2001 για την εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων, προσαρμογή στην Οδηγία 2015/720/ ΕΕ, ρύθμιση θεμάτων του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης και άλλες διατάξεις.* Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 170. Ανακτήθηκε 14

<http://www.geotee.gr/MainNewsDetail.aspx?CatID=1&RefID=20750&TabID=4>

Νόμος υπ' αριθμ. 4512. (2018). *Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής και άλλες διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 5. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/law-news/perilambanetai-sto-polunomoskhedio-gia-tin-psifiaki-adeiodotisi-radiofonikon-stathmon.html>

Παναγιωτοπούλου, Ρ. (2010). 20 χρόνια ελληνικής ιδιωτικής τηλεόρασης (1989-2009): Ένας απολογισμός. *Ζητήματα Επικοινωνίας* (10). σσ. 9-27.

Παναγιωτοπούλου, Ρ. (2004). *Η τηλεόραση εκτός των τειχών*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Παπαθανασόπουλος, Σ. (1994). *Η τηλεόραση στον κόσμο*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Παπαθανασόπουλος, Σ. (1990). Broadcasting, Politics and the State of Socialist Greece. *Media, Culture & Society* 12 (3). pp. 387-397. Ανακτημένο 05 03, 2018 από

<http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0163443900120030>

07

Πασχαλίδης, Γ. (2005) *Η ελληνική τηλεόραση στο Πολιτιστικές Βιομηχανίες*, Βερνίκος, Ν., & Δασκαλοπούλου, Σ., & Μπαντιμαρούδης, Φ., & Μπουμπάρης, Ν., & Παπαγεωργίου, Δ. (επιμ.). Αθήνα: Κριτική.

Πετμεζάς, Η. (2008). *Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας*. Ανακτημένο 01 02, 2018 από <http://istoriatouradiofonou.blogspot.gr/2008/12/blog-post.html>

Πλειός, Γ. (2005). Η κοινωνική έλευση του ραδιοφώνου: Συρρίκνωση της ανοιχτής κοινωνίας και πολιτιστικός εθνικισμός. *Ζητήματα Επικοινωνίας* (2). σσ. 66-82

Πλέχοβα, Ό. (2002). *Το πρώτο ελληνικό ραδιόφωνο ...και το πρώτο των Βαλκανίων*. Θεσσαλονίκη: Μπαρμπουνάκης.

Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 109. (2010). *Εναρμόνιση της ελληνικής ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2010/13/ΕΕ (ΕΕ L 95 της 15.4.2010) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, με την οποία κωδικοποιήθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 89/552/ΕΟΚ (ΕΕ L 298 της 17.10.1989)*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 1, αριθμός φύλλου 190.

Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/enemerose-tupos-radiophono-teleorase/proedriko-diatagma-109-2010-fek-190a-5-11-2010.html>

Προκήρυξη υπ' αριθμ. 1. (2016). *Προκήρυξη δημοπρασίας για τη χορήγηση τεσσάρων (4) αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (high definition)*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος (Δ.Δ.Σ.) - Τεύχος Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων, αριθμός φύλλου 216. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από https://direction.gr/Invitation_to_tender_number_1_2016_GR_EEK.pdf

Προκήρυξη υπ' αριθμ. 1. (2017). *Προκήρυξη δημοπρασίας για τη χορήγηση επτά (7) αδειών παρόχων περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος 2, αριθμός φύλλου 4123. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από

<http://www.efsyn.gr/sites/efsyn.gr/files/wysiwyg/2017-11/document.pdf>

Ρήγου, Μ. (2010). Η πορεία της ιδιωτικής ραδιοφωνίας στην Ελλάδα. *Ζητήματα Επικοινωνίας* (10), σσ. 41-61.

Σύνταγμα της Ελλάδος, (1952). Ανακτήθηκε 01 Μαρτίου, 2018 από <https://norfid.files.wordpress.com/2010/11/suntagma-ths-elladas-19521.pdf>

Σύνταγμα της Ελλάδος, (1975). Ανακτήθηκε 01 Μαρτίου, 2018 από <https://norfid.files.wordpress.com/2010/11/suntagma-ths-ellados-1975.pdf>

Σύνταγμα της Ελλάδος, (2011). Όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27 Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων. Ανακτήθηκε 17 Δεκεμβρίου, 2017 από <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-2/>

Σύντομη ιστορία του ραδιοφώνου. (2015). Ανακτημένο 05 03, 2018 από <https://www.radiofono.gr/history.htm>

Σχινά, Α. (2016). *Ραδιοτηλεοπτικές άδειες: το χρονικό του παράνομου καθεστώτος*. 8ο Κοινό Σεμινάριο Συνταγματικού Δικαίου. Ποταιά Πηλίου. Ανακτημένο 01 03, 2018 από <https://www.constitutionalism.gr/shina-radiotileoptikes-adeies/>

Τροπολογία υπ' αριθμ. 164/40. (2016). *Σχετικά με τις άδειες παρόχου περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης*. Ανακτημένο 14 03, 2018 από <https://www.radiofono.gr/node/25490>

Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. 275. (2017). *Ανάκληση της υπ' αρ. 1/2016 Προκήρυξης Δημοπρασίας του Υπουργού Επικρατείας για τη χορήγηση τεσσάρων (4) αδειών παροχών περιεχομένου επίγειας ψηφιακής τηλεοπτικής ευρυεκπομπής ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας ενημερωτικού προγράμματος γενικού περιεχομένου για μετάδοση υψηλής ευκρίνειας (high definition)*. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος (Δ.Δ.Σ.) - Τεύχος Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων, αριθμός φύλλου 301. Ανακτήθηκε 14 Φεβρουαρίου, 2018 από <https://www.e-nomothesia.gr/inner.php/enemerose-tupos-radiophono-teleorase/upourgike-apophase-275-2017.html?print=1>

Χαιρετάκης, Μ. (2014). *Η ραδιοφωνία στην Ελλάδα, 1930-1950*. Αθήνα: Έκδοση του ραδιοφωνικού σταθμού 105,5 FM Στο Κόκκινο.

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. (2000). Ανακτημένο 15 03, 2018 από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:12016P/TXT>

Χατζηλαζάρου, Τ. (2010). Η Ιστορία του Ραδιοφώνου: 115 χρόνια από την ίδρυση του. *Ψίθυροι* (64). Ανακτημένο από <https://www.psithiri.gr/magazine/article/67/>

Χρυσόγονος, Κ., & Βλαχοπουλος, Σπ. (2017). *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

